

Katariina Kontolampi

”Se oli ihan kiva, että joku sillee niinkun ehkä enemmän käsitteli ihmisenä, ku vaan sillee oppilaana.”

Nuorten opiskelijoiden kokemuksia koululla tehtävästä nuorisotyöstä ja sosiaalisesta tuesta

Opinnäytetyö

Kevät 2015

Sosiaalialan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma (YAMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan koulutusyksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma (YAMK)

Tekijä: Katariina Kontolampi

Työn nimi: ”Se oli ihan kiva, että joku sillee niinkun ehkä enemmän käsitteli ihmisenä, ku vaan sillee oppilaana.” Nuorten opiskelijoiden kokemuksia koululla tehtävästä nuorisotyöstä ja sosiaalisesta tuesta

Ohjaaja: Timo Toikko

Vuosi: 2015	Sivumäärä: 58	Liitteiden lukumäärä: 2
-------------	---------------	-------------------------

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää oppilaitosnuorisotyön tarjoaman sosiaalisen tuen tarpeellisuutta Tampereen seudun ammattioppilaitoksessa nuorten kokemana. Työn tarkoitus oli myös nostaa esiin tukipalveluita käyttäneiden nuorten ajatuksia opiskelusta ja omasta tulevaisuudestaan.

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyöni on aineistolähtöinen, menetelminä puolistrukturoitu - eli teemahaastattelu sekä avoin haastattelu. Tutkimusaineisto koostuu kahdeksan nuoren haastattelusta, ja haastattelut on analysoitu sisällön analyysiä käyttämällä.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta matalan kynnyksen sosiaaliselle tuelle olevan nuorten opiskelijoiden keskuudessa tilausta. Kouluilla tehtävä nuorisotyö pystyy reagoimaan nuorten ongelmiin hyvin joustavasti, ja toisaalta sen ennaltaehkäisevä merkitys näkyy oppilaitoksen päivittäisessä arjessa. Nuorisotyöntekijöillä ja heidän antamallaan sosiaalisella tuella oli nuorten opiskeluiden eteenpäin viemisessä merkittävä rooli. Nuoret epäilivät, että opinnot olisivat saattaneet keskeytyä, mikäli tukea ei heille olisi ollut tarjolla. Nuoret tiedostivat oman tilanteensa ja opiskelun sudenkuopat, ja ulkopuolinen ratkaisuapu oli tarpeen. Vaikka tämänhetkinen elämäntilanne saattoikin olla nuoruuden ja itsenäistymisen mukaista myllerrystä, nuoret kuitenkin haaveilivat arkipäiväisistä asioista tulevaisuuden suhteen. Haluttiin saada opinnot suoritettua, löytää työpaikka ja muuttaa lapsuudenkodista omilleen.

Avainsanat: Sosiaalinen pääoma, sosiaalinen tuki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Master's degree programme in social services

Author: Katariina Kontolampi

Title of thesis: "It was nice to be treated more like a human than a student." Young students experiences about youth work done at school and the social support

Supervisor: Timo Toikko

Year: 2015 Number of pages: 58 Number of appendices:2

The purpose of this Masters' thesis was to examine how necessary the social support provided by the school's youth workers was for the students of Tampere Vocational College.

The study is qualitative. This thesis is data-based, and the methods used are the theme interview and open interview. The data consists of eight interviews and it is analysed using content analysis.

This research points out that there is a need for a kind of low step social support among young students. Youth work done in schools is able to address students' problems in various ways. The importance of preventive youth work becomes more and more evident in school's everyday life. Youth workers and the social support they provide play a great role guiding and helping young students go on with their studies. Youngsters suspected that they might have been forced to quit their studies without this kind of support. Young people realized their situation and the problems they had in their studies, and that external help was needed. Even though the current situation might have been challenging in the sense of growing up and becoming independent, youngsters had very ordinary dreams for the future. They wanted to graduate, find a job and move on their own.

Keywords: social capital, social support

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	7
2.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohderyhmä.....	7
2.2 Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus	7
2.3 Haastattelu aineistonhankintametodina	9
2.4 Aineiston analyysi	11
2.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	12
3 SOSIAALINEN TUKI	15
3.1 Sosiaalinen pääoma.....	17
3.2 Sosiaalisen pääoman tukeminen koulun arjessa	17
4 ITSENÄISTYVÄ NUORI AMMATILLISESSA OPPILAITOKSESSA	20
4.1 Nuori opiskelemassa ammattiin	20
4.2 Opiskelijahuoltoryhmä nuoren tukena	21
4.3 Opiskelun alkuhuuma ja itsenäistymisen alkuaskeleita	22
4.4 Opiskelun ongelmakohtia	24
4.5 Ammatinvalinnassa onnistuminen	27
4.6 Motivaatioon vaikuttavia seikkoja	30
5 NUORISOTYÖNTEKIJÄT NUORTEN ASIALLA	35
5.1 Nuorisotyö ja sosiaalinen tuki kouluympäristössä	35
5.2 Nuorisotyöntekijät viestinvälittäjinä.....	38
5.3 Nuorten sosiaalisen tuen vahvistaminen	40
6 TULEVAISUUS AMMATTIIN VALMISTUMISEN JÄLKEEN	43
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
LÄHTEET	54
LIITTEET	58

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen avulla pyrin tuomaan esiin kohtalaisen uuden työmuodon, kouluilla tehtävän nuorisotyön, tarpeellisuutta ammattiin opiskelevien nuorten näkökulmasta. Kysyn, minkälaista tukea nuoret kokevat tarvitsevänsä, ja mikä merkitys oppilaitosnuorisotyöllä ja sosiaalisella tuella on heidän opintojensa kannalta. Pyrin löytämään nuorten haastatteluista perusteluja joko oppilaitosnuorisotyön tarpeellisuudelle tai tarpeettomuudelle. Tutkimuksen kohteena on joukko Tampereen seudun ammattiopiston, Tredun, opiskelijoita ensimmäisen ja neljännen vuosikurssin väliltä. He valikoituivat mukaan tutkimukseen nuorisotyöntekijöiden avustuksella. Tutkimusaineisto on koottu haastattelemalla nuoria syksyn 2014 aikana puolistrukturoidun haastattelun sekä avoimen haastattelun menetelmin.

Kouluilla opiskelijoita on tukemassa laaja joukko ammattilaisia kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiseksi, ja lukuisat nuoret saavatkin niiden kautta tarvitsemaansa avun. Koulun keskeyttäminen on kuitenkin ongelma, jonka ehkäisemiseksi on tarpeen kehittää uudenlaisia työkaluja vanhojen rinnalle. Tampereen seudun ammattiopistossa, (silloinen Pirkanmaan koulutuskonserni-kuntayhtymä) reagoitiin tarpeeseen ja erityisopettaja Sanna-Mari Jalavan (2012) kehittämishankkeen innoittamana käynnistettiin Oppilaitosnuorisotyö läpäisyn tehostajana -hanke. Sittemmin hanke on saanut jatkoa OIVA- ja OIVA II -hankkeiden muodossa. Oppilaitosnuorisotyö läpäisyn tehostajana -hankkeen keskeisinä tavoitteina oli mm. keskeyttämisvaarassa olevan opiskelijan vahva tukeminen, opintoihin sitouttaminen ja yhteisöllisyyden lisääminen ja vahvistaminen. Työtä on tehty nuorisotyön keinoin, käytännössä vahvasti yksilötyöhön panostaen ja yhteisöllisyyttä lisäämällä teemapäivien, välituntitoimintojen ja tapahtumien edesauttamana. Myös yhteistyötä perusasteen kanssa on hankkeen tiimoilta toteutettu, mutta sitä en tässä työssä käsittele.

Nuorisotyön jalkautuminen kouluille on herättänyt niin ihmetystä kuin ihastustakin. Perinteisesti nuorisotyö ymmärretään nuorisotiloilla tehtäväksi, osaksi nuorten vapaa-aikaa ja harrastuksia. Maailman muuttuessa myös nuorisotyö on hakenut muotoaan ja kehittänyt konsteja nuorten tavoittamiseen ja heidän auttamiseksi.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, joka pyrkii tarjoamaan mahdollisuuden turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin, sekä olemaan läsnä nuorten keskuudessa. Etsivä nuorisotyö etsii yhdessä nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin sekä auttaa nuorta pääsemään tarvitsemiensa palveluiden piiriin. (Etsivä nuorisotyö, opetus- ja kulttuuriministeriö.) Hankkeen nuorisotyöntekijät ovat toteuttaneet erityisnuorisotyötä oppilaitoksen sisällä. Oppilaitosnuorisotyö on lunastanut paikkansa nuorten keskuudessa, ja opiskelijat kokevat nuorisotyöntekijöiden todellakin olevan koululla heitä varten. Tarpeet vaihtelevat, osa tarvitsee tukea muutaman askeleen verran, osa kaipaa rinnallakulkijaa pidemmällä taipaleella. Yhtä kaikki, nuorisotyön tarjoama sosiaalinen tuki on edesauttanut opiskelijoiden matkaa kohti ammattiin valmistumista, ja siten unelmia tavoittelemaan.

Opinnäytetyöni koostuu kaikkiaan seitsemästä luvusta. Johdannon jälkeen luvussa kaksi käydään läpi tutkimuskysymyksestä ja -tavasta lähtien tutkimuksen eteneminen. Tutkimusmenetelmä, aineistonhankinta, metodit ja analyysi käsitellään, samoin tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys. Kolmannessa luvussa lukijalle esitellään tutkimuksen keskeiset käsitteet, sosiaalinen tuki sekä sosiaalinen pääoma. Näiden käsitteiden kautta tarkastellaan nuorisotyön merkitystä nuorille opiskelijoille. Seuraava, työn neljäs luku, käsittelee nuorten astumista itsenäistymisen polulle heidän aloittaessaan opiskelut ammatillisessa oppilaitoksessa sekä mahdollisesti muuttaessaan pois lapsuudenkodista. Luku viisi pureutuu opiskelijoiden ja nuorisotyöntekijöiden kohtaamisiin kouluympäristössä, sosiaaliseen tukeen ja nuorisotyön asettumiseen tähän heille uudehkoon maailmaan. Kuudennessa luvussa tuodaan esiin opiskelijoiden ajatuksia tulevaisuudesta, ja minkälaista roolia koulutus ja ammattitutkinto näyttelee heidän elämässään. Työn päätteeksi, seitsemännessä luvussa on omaa pohdintaani sekä aineiston pohjalta esiin tulleita johtopäätöksiä.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Luku kaksi käsittelee tutkimuksen toteutuksen vaihteita. Tutkimuksen kohdistaminen nuoriin opiskelijoihin on itseäni kovasti kiinnostava aihealue ja siten looginen valinta. Tarkoituksena on myös tuottaa tietoa oppilaitoksissa tehtävän työn kehittämiseksi nuorten näkökulmasta. Tutkimus kohdentuu Tampereen seudun ammattiopistossa, silloisessa Pirkanmaan koulutuskonserni-kuntayhtymässä, käynnistettyyn kehittämishankkeeseen nimeltä Oppilaitosnuorisotyö läpäisyn tehostajana. Hankkeen myötä nuorisotyötä alettiin jalkauttaa oppilaitoksen sisälle.

2.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuskysymyksiä minulla on kaksi. Haluan selvittää,

- kokevatko opiskelijat nuorisotyöntekijöiden tarjoaman sosiaalisen tuen merkityksellisenä omien opintojensa kannalta
- miten tukitoimien piirissä olevat nuoret suhtautuvat tulevaisuuteensa, minkälaisista asioista he haaveilevat

Tutkimuksen kohderyhmänä on joukko Tampereen seudun ammattiopiston opiskelijoita. He valikoituivat mukaan haastatteluihin sillä perusteella, että heillä on tai on ollut asiakkuus koulun nuorisotyöntekijän kanssa. Nuorisotyöntekijät keskustelivat nuorten kanssa ennalta tutkimuksestani, ja samalla kartoittivat tutkimukseen halukkaita opiskelijoita. Olin puhelimitse nuoriin yhteydessä saatuani heidän yhteystiedot nuorisotyöntekijöiltä, ja he saivat suostumuskirjeen allekirjoitettavakseen (liite 1). Haastatteluja toteutettiin kaikkiaan kahdeksan kappaletta.

2.2 Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä pyritään todellisen elämän kuvaamiseen ja ennemminkin löytämään tai paljastamaan tosiasioita, kuin todentamaan jo olemassa olevia väittämiä. Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus, pyrkii tutkimaan kohdetta

mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, todellisuus nähdään hyvin moninaisena. Tutkija tekee tutkimusta omista arvolähtökohdistaan, ja arvot muovailevat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Täydellistä objektiivisuutta ei ole mahdollista saavuttaa, sillä tutkija ja se, mitä tiedetään, kietoutuvat saumattomasti toisiinsa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.) Vilka (2005, 157) huomauttaa, että tutkimusta tehdessään tutkijan on muistettava, että tutkimuksessa yleistäminen tehdään aina tulkinnasta eikä tutkimusaineistosta. Tulkinta puolestaan on aina tutkijan, tutkimusaineiston ja teorian välisen vuoropuhelun tulos.

Yksi laadullisen tutkimuksen tärkeä tehtävä jää usein huomiotta, nimittäin tutkimuksen emansipatorinen luonne. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen tulisi lisätä myös tutkittavien ymmärrystä asiasta. Tutkimushaastatteluun osallistuvat ovat muutakin kuin tiedon hankkimiseen soveltuvia välineitä, haastattelun tulisi olla myös heille itselleen hedelmällinen. (Vilka 2005, 103.) Laadullinen tutkimus on siinäkin mielessä erityistä, että sen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta. Tutkimuksella pyritään tuomaan esiin esimerkiksi ihmisen toiminnasta jotakin, joka on välittömän havainnon tavoittamattomissa. Tällaiset asiat ovat kuin arvoituksia ja tutkimuksen tavoitteena on näiden arvoitusten ratkaiseminen. Ihmisten kuvaamien käsitysten ja kokemusten pohjalta luodaan vihjeitä ja johtolankoja, joiden avulla muodostetaan tulkintoja, eli ratkaistaan arvoituksia. (Alasuutari 1994, 34.)

On ajateltavissa joitakin kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä. Laadullisen tutkimuksen katsotaan olevan luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, ja aineisto hankitaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Ihminen on tiedonkeruun keskiössä, ja tutkijan havainnot ja keskustelut tutkittaviensa kanssa ovat merkityksellisempiä kuin mittausvälineillä hankittava tieto. Tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysiä, ja tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia seikkoja. Lähtökohdana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja, halutaan tuoda tutkittavien ääni ja näkökulmat esille. Esimerkkejä näistä metodeista ovat esimerkiksi osallistuva havainnointi ja teemahaastattelu. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisesti. Tutkimuksen edetessä myös tutkimussuunnitelma elää, ja tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden

mukaan. Tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

2.3 Haastattelu aineistonhankintametodina

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007,199) kuvaavat haastattelua tiedonkeruumenetelmänä siinä mielessä ainutlaatuisena, että siinä ollaan tutkittavan kanssa suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa. Kaikissa tiedonkeruumenetelmissä on omat etunsa ja haittansa, haastattelun yksi suurin etu on sen joustavuus aineistoa kerätessä. Haastattelua voisi kuvata keskusteluksi, jossa haastattelijalla on ohjat. Haastattelulla on tavoitteet ja sen avulla pyritään hankkimaan mahdollisimman päteviä ja luotettavia tietoja. Vilkkä (2005, 100) huomauttaa, että laadullisesta tutkimuksesta puhuttaessa haastattelun merkitys aineistonkeruun menetelmänä on liiallisesti korostunut. Tutkimusaineistoksi laadullisessa tutkimuksessa soveltuvat hyvin niin esineet, kuva- ja tekstiaineistot, arkistomateriaali, valokuvat ja mainokset.

Hirsjärvi kumppaneineen (2007, 204) jaottelee tutkimushaastattelut kolmeen kategoriaan: strukturoitu- eli lomakehaastattelu, teemahaastattelu sekä avoin haastattelu. Teemahaastattelu lienee yksi yleisimmin käytetyistä tutkimushaastattelun muodoista. Ongelmallista teemahaastattelun kysymysten muotoilussa on se, että kysymykset usein peilaavat tutkijan käsityksiä tutkittavasta asiasta, niihin on ikään kuin äänettömänä viestinä kirjattu tutkijan ennakkokäsitys asiasta. Vastaja saattaa tunnistaa näitä viestejä, ja vastaa tutkijan toivomalla tavalla. Näin tutkittavan omat kokemukset tai käsitykset saattavat jäädä sanomatta. Näin ollen tutkimusaineisto ei välttämättä kattavasti vastaa tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen tavoite jää saavuttamatta. Myös kysymysten määrää tärkeämpää on kysymysten muotoilu niin, että ne johdattavat vastaajan kuvaamaan, vertailemaan ja kertomaan kokemuksistaan. Aineiston keräämisen tavoite on siis sisällöllinen laajuus pikemmin kuin määrällinen pituus. (Vilkkä 2005, 105, 109.)

Puolistrukturoitua haastattelua kutsutaan myös teemahaastatteluksi, koska haastattelija lähtee liikkeelle ennalta päättämistään teemoista, mutta hänellä ei ole valmista kysymyssarjaa. Avoin ja puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa kysymys-

ten ja osittain sisällönkin sovittamisen henkilön ja keskustelun kulun mukaan. (Syrjälä ym. 1996, 138, 153.) Vilka (2005, 110) tuo esiin, että haastatteluissa usein mennään suoraan asiaan, varmistamatta minkälaisiin kokemuksiin, käsityksiin ja elämänhistoriaan peilaten tutkittava puhuu asiasta. Taustatietojen kuvaaminen kuitenkin auttaa tutkijaa hahmottamaan haastateltavan maailmaa ja minkälaisia käsityksiä vasten haastateltava asioita kuvaa.

Avoimelle haastattelulle tyypilliseen tapaan haastattelija selvittelee haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä, käsityksiä ja tunteita niin kuin ne keskustelun edetessä tulevat vastaan. Selkeän rungon puuttuessa tilanteen ohjailu jää haastattelijan vastuulle. Teemahaastattelua ja avointa haastattelua käytettäessä haastattelut kestävät yleensä tunnista kahteen tuntiin. Tämän tutkimuksen haastattelut toteutettiin teemahaastattelua sekä avointa haastattelua mukaillen. Teemahaastattelulle ominaiseen tapaan haastatteluissa käytiin tiettyjä teemoja läpi, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys vaihtelivat haastattelukohtaisesti (liite II).

Tulkittu merkitys muodostuu useimmiten kategoriaksi sellaisenaan. Usein tutkija pelkistää ja yhdistää merkityksiä toisiinsa, ja teoreettisen käsitteen avulla ilmaisee johtopäätöksensä. Tämä selkeyttää tutkimusta ja auttaa lukijaa mieltämään tuloksia. Merkitysten yhdistäminen perustuu siihen, että tutkija on havainnut niissä yhteneviä ajatuslementtejä. Kun tulkinta on paljastanut tutkimushenkilöiden käsitykset asioista avaamalla niiden merkityssisällöt, tutkimuksen seuraavassa vaiheessa luokitellaan merkityssisällöt. Luokittelu auttaa hallitsemaan käsitysten joukkoa ja samalla selittää käsitysten erilaisuutta. Kun tutkija on tulkinnut ilmaisujen merkityksiä, hän päätelee, mitä teoreettisesti merkitsevää ja erilaista niissä on, ja sitten muodostaa niistä kategorioita. Toisinaan aineistosta nousee esiin vain yksi kategoriaa tukeva ilmaisu merkityksineen, toisinaan hyvinkin monta. Tutkijaa kiinnostaa merkitysten laadullinen erilaisuus, määrä tai edustavuus on toisarvoista. Määrä ei ole oleellista siitäkään syystä, että yleensä laadullinen tutkimus kohdistuu niin pienen määrään tutkimushenkilöitä, ettei merkityskategorioiden edustavuutta esimerkiksi iän perusteella ole mielekästä määritellä. (Syrjälä ym. 1996, 127.)

Saturaatiosta puhuttaessa viitataan aineiston kylläntymispisteeseen, eli siihen vaiheeseen, kun aineisto ei enää tuota tutkimuskysymyksen kannalta uutta tietoa. Tutkittaessa ihmisten omakohtaisia kokemuksia kylläntymispisteen määrittämi-

nen on erityisen hankalaa. Yksittäisen ihmisen kokemus on aina ainutlaatuinen, ja jokainen uusi tutkimushaastattelu samankin ihmisen kohdalla tuo jotakin uutta esiin. Kylläntymispiste ei välttämättä ole siis toimiva kriteeri joka tutkimuksessa, mutta esimerkiksi yhteisön käsityksiä yksittäisten ihmisten avulla tutkittaessa kylläntymispiste saattaa toimia kriteerinä. Yleiset käsitykset kertautuvat ja siten myös kylläntyvät suhteessa tutkimuskysymyksiin. (Vilkka 2005, 128.)

2.4 Aineiston analyysi

Kerätyn aineiston analysointi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia ongelmiin on tullut. Joskus käy niin, että aineistoa analysoidessa tutkijalle selviää, miten ongelmat oikeastaan olisi kannattanut asettaa. Tallennettu, laadullinen aineisto on usein tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi sanasanaisesti, eli litteroida. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysia tehdään useimmiten pitkin matkaa, eli aineistoa siis analysoidaan ja kerätään jossain määrin samanaikaisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 218.)

Aineiston analysointi on mahdollista monin tavoin. Pääperiaate on helppo: valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten antaa vastauksen ongelmaan. Laadullisessa tutkimuksessa vaihtoehtoja on paljon, eikä tiukkoja sääntöjä ole olemassa. Tyypillisimmät analyysimenetelmät laadullista aineistoa käsiteltäessä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. Aineiston runsaus ja elämänläheisyys tekevät analysoinnista mielenkiintoista ja haastavaa, ja tutkija viettääkin monesti viikkoja yrittäessään luoda järjestystä ilmiöihin, merkityksiä etsiessään ja yrittäessään tulkita oikein haastateltavien vastauksia. (Syrjälä ym. 1996, 124.)

Sisällönanalyysi on mahdollista toteuttaa joko aineistolähtöisenä tai teorialähtöisenä. Aineistolähtöinen analyysi lähtee liikkeelle tutkijan löydettyä aineistosta jonkinlaisen tyypillisen kertomuksen. Sitten aineistoa pelkistetään, eli aineistosta karsitaan tutkimuskysymyksen kannalta epäolennainen tieto, kuitenkin hävittämättä tärkeää informaatiota. Tämän jälkeen tutkimusaineisto ryhmitellään uudeksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi, sen mukaan, mitä aineistosta ollaan etsimässä.

Ryhmittely voi perustua esimerkiksi käsityksiin, jotka löytyvät analyysin kohteena olevasta analyysiyksiköstä. Analyysiyksikkö voi olla esim. sana, lause tai ajatuskokonaisuus. Tämän jälkeen ryhmät nimetään sisältöä hyvin kuvaavalla kattokäsitteellä. Ryhmittelyistä muodostuu tutkimuksen tuloksena käsitteitä, luokitteluja tai teoreettinen malli. Tuloksen avulla pyritään ymmärtämään tutkittavan kuvaamaa merkityskokonaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 102, 110 – 115.) Aineistolähtöinen tutkimus jättää reilusti tilaa yllätyksille ja uusien asioiden oppimiselle. Käsitteenmuodostamista tämä vaikeuttaa, ja empiiristä aineistoa kerättäessä on huomioitava, ettei havainnoida pelkästään jo ennestään tuttuja asioita, vaan käsiteltäväksi voi tulla aivan uusia tai ainutkertaisia ilmiöitä. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006, 97.)

Teorialähtöinen sisällönanalyysi eroaa aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä siinä, että teorialähtöisen sisällönanalyysin tavoitteena on tutkittavien antamien merkitysten avulla uudistaa teoreettista mallia tai käsitystä tutkittavasta asiasta. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi kuvaa tutkittavien merkitysmaailmaa, tavoitteenaan ensisijaisesti tutkittavien toiminta- ja ajattelutapojen ymmärtäminen ja uudistaminen tutkimuksessa muodostuneiden käsitteiden luokitusten tai mallien avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116 – 117.)

2.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Syrjälän ja kumppaneiden (1996, 153) mukaan laadullisen tiedon luotettavuudessa on ennen kaikkea kysymys tulkintojen validiteetista. Aineiston kohdalla se merkitsee ensinnäkin aitoutta. Aineisto on aitoa kun tutkimushenkilö ja tutkija ovat yhteisymmärryksessä siitä, mistä puhutaan. Toisekseen aineiston on oltava relevanttia ongelmanasettelun taustalla olevien teoreettisten käsitteiden suhteen. Johtopäätökset eli tulkitut merkitykset ja merkityskategoriat ovat valideja silloin, kun ne vastaavat tutkimushenkilöiden ajatuksia, eikä tutkija ole esimerkiksi ylitulkinnut tutkimushenkilöiden puheita ja niiden merkityksiä. Validiteetti riippuu myös tulkittujen merkitysten relevanssista tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien suhteen. Luotettavuuskriteerit koskevat siis aineiston ja kategorioiden validiteettia sekä tutkimushenkilöiden tarkoitusten että tutkimuksen teoreettisten lähtökohtien suuntaan.

Aineiston aitous edellyttää, että aineisto käsittelee tutkijan ja tutkittavan kannalta samaa asiaa. Tutkijan tulee osoittaa, että tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat ilmaisseet käsityksensä tutkittavana olleesta asiasta. Lisäksi tulee osoittaa se, että haastattelija tai tehtävän antaja ei vaikuta haastateltavan sanomisiin, vaan että he ovat ilmaisseet todellisen mielipiteensä. Aineiston relevanssi riippuu siitä, miten tutkija esimerkiksi haastattellessaan käytti hyväkseen teoreettista perehtyneisyytään tutkittavasta ilmiöstä tai käsitteestä. Hänen taitonsa syventää haastattelua kysymyksillään vaikuttaa siihen, missä määrin haastateltavan ajattelu tai ilmaisu mahdollisesti harhautuu. (Syrjälä ym. 1996, 153.)

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla. Haastatteluihin osallistui syksyn 2014 aikana yhteensä kahdeksan Tampereen seudun ammattiopiston opiskelijaa, sekä tyttöjä että poikia. Yksi haastatteluista toteutettiin sähköpostitse kyselynä, koska opiskelija teki töitä toisella puolella Suomea ja haastattelun järjestäminen kasvotusten oli liki mahdotonta. Haastateltavat valikoituivat yhteistyössä nuorisotyöntekijöiden kanssa, kriteerinä oli asiakkuus koululla tehtävään nuorisotyöhön ja jonkinlaista problematiikkaa opiskeluihin liittyen. Haastattelut toteutettiin Tampereen seudun ammattiopiston eri toimipisteissä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, ja tilat oli valikoitu rauhallisuutta ja neutraaliutta silmälläpitäen. Ennen haastattelua pyrin rentouttamaan tilannetta vaihtamalla opiskelijan kanssa muutaman sanasen joko koulunkäyntiin tai muuhun maailmanmenoon liittyen. Kerasin opiskelijalle haastattelun tarkoituksen ja omat taustani. Hän sai allekirjoitettavakseen paperin, missä samat tiedot olivat kirjattuna. Kaikki haastateltavat olivat täysi-ikäisiä, joten vanhempien suostumusta ei erikseen kysytty. Haastattelutilanteet sujuivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta häiriöttä.

Haastateltaville näyttäydin erityisesti tutkimuksen kautta, en organisaation edustajana, vaikka työntekijän asemassa olenkin. Haastateltavat nuoret olivat itselleni vieraita, eikä tuttuus näin ollen vaikuttanut haastatteluaineistoon. Nuorista välittyi halu kertoa ajatuksistaan ja kokemuksistaan opiskeluun, itsenäistymiseen ja elämänsä liittyen. Ensimmäisten haastattelujen jälkeen ja seuraavien ollessa vielä tulossa, kuuntelin haastattelunauhoja läpi ja pyrin löytämään sieltä esiintulevia teemoja ja myös pitääkseni haastattelutilanteet elävästi mielessä. Litteroin nauhat pääsääntöisesti sanasta sanaan, kun kaikki haastattelut oli tehty. Litteroituani tekstit ja niiden ollessa selkeästi muistissa, niistä kohtalaisen helposti löytyi toistuvasti

esiin nousevia, yhteneviä teemoja. Näin muodostui kahdeksan kategoriaa. Niihin perehdyttyäni ne muodostivat edelleen neljä suurempaa teemaa: ammatillinen opiskelu vastuineen ja vapauksineen, ammatinvalinta ja motivaatio, oppilaitosnuorisotyö & sosiaalinen tuki sekä tulevaisuus.

3 SOSIAALINEN TUKI

Sosiaalisen tuen käsitteelle ei ole vakiintunut yhtä, kaiken kattavaa määritelmää. Vaikka määritelmät käsittelevätkin pitkälti samoja teemoja, yksi merkittävimmistä eroavaisuuksista on se, kuinka laajaksi käsite määritellään. Yksi yleisesti käytetyistä määritelmistä on Charles Tardyn vuonna 1985 luoma määritelmä. Tardyn mukaan sosiaalisessa tuessa on eriteltävissä neljä eri tuen tyyppiä;

- emotionaalinen tuki
- materiaaalinen tuki
- informatiivinen tuki
- arviointi

Tardy on määritellyt emotionaalisen tuen käsittävän luottamuksen, välittämisen ja empatian, instrumentaalinen tuki puolestaan käsittää erilaiset resurssit, kuten ajan ja rahan. Informatiivinen tuki tarkoittaa neuvontaa ja opastusta, arviointi taas henkilökohtaista palautteen antoa ja kannustusta. Määritelmässään Tardy korostaa tuen vastavuoroisuutta. (Tardy 1985, 187.)

Myös Sidney Cobb on tutkinut sosiaalista tukea ja hänen määritelmänsä onkin yksi klassikoista. Hän määrittää sosiaalisen tuen olevan ”informaatiota”, yksilön tunnetta rakastetuksi ja arvostetuksi tulemisesta. Keskeinen merkitys määritelmässä on myös yksilön osallisuus vastavuoroisuuteen perustuvasta verkostosta. Näiden myötä yksilön itsearvostus saa vahvistusta. Cobbin mukaan sosiaalisen tuen muotoja ovat emotionaalinen, materiaaalinen ja arvontoa ilmaiseva tuki. Määritelmä keskittyy sosiaalisen tuen tunnepuoleen. (Cobb 1976, 300 - 302.)

Laajemmin tarkastellen määritelmään voi ottaa mukaan erilaisia materiaalisia tai kommunikatiivisia piirteitä, kuten ovat tehneet Sheldon Cohen ja Leonard Syme. Heidän mukaan sosiaalinen tuki on muiden ihmisten tuottama resurssi, joka joko edistää tai on haitallista yksilön hyvinvoinnille. Tässä määritelmässä korostuu sosiaalisen tuen tarpeen vaihtelu iän mukaisesti. (Cohen & Syme 1985.)

Suomessa sosiaalisesta tuesta ovat kirjoittaneet Esko Kumpusalo sekä Petri Kinnunen. Kinnunen (1998) erittelee sosiaalista tukea tuen tuottajan tyypin mukaan kolmeen ryhmään.

1. Henkilökohtaiset tuttavat, perheenjäsenet, sukulaiset ja naapurit
2. Vertaisryhmät
3. Julkisen ja yksityisen sektorin ammattiauttajat.

Esko Kumpusalon (1991, 15) esittämässä, alun perin Cassein mallissa sosiaalisen tuen tasot jaetaan sen läheisyyden perustella kolmeen ryhmään hieman eri tavoin:

1. Primaaritaso, perhe ja lähimmäiset
2. Sekundaaritaso, ystävät, työtoverit ja naapurit
3. Tertiääritaso, viranomaiset, julkiset ja yksityiset palveluntuottajat sekä tuttavat.

Kinnunen ja Kumpusalo jakavat sosiaalisen tuen viiteen luokkaan: aineellinen tuki, tiedollinen tuki eli ohjaus, neuvonta ja tiedon jakaminen, henkinen tuki joka on rinnalla olemista ja kuuntelua sekä viimeisenä emotionaalinen tuki, joka on tunteiden jakamista ja myötätunnon osoittamista. (Kinnunen 1998, 29; Kumpusalo 1991, 15.)

Vaikka tutkijoiden näkemykset tuen laajuudesta eroavatkin toisistaan, jaetaan kuitenkin yhteinen käsitys siitä, että tuen rakenteellinen ja toiminnallinen puoli tulee erottaa toisistaan. Rakenteellinen puoli pitää sisällään enemmänkin ne sosiaaliset verkostot ja suhteet, jotka ovat sosiaalisen tuen lähtökohtia, kun taas sosiaalisen tuen toiminnallisuudella viitataan erityyppisen tuen saantiin. Siitä, miten nämä kaksi liittyvät toisiinsa, eli mikä on varsinainen sosiaalisen tuen mekanismi, ollaan taas eri mieltä. Yhtenäistä käsitystä sosiaalisen tuen ulottuvuuksista ja vaikutuksista ei ole. (Thoits 1995.)

Sosiaalisen tuen vaikutuksista on erotettavissa kaksi eri näkökulmaa. Puhuttaessa niin sanotuista suorista vaikutuksista, tarkoitetaan sillä sosiaalisen tuen suoraa vaikutusta yksilön hyvinvoinnille. Toisekseen, puhuttaessa sosiaalisen tuen suojaavasta vaikutuksesta, tarkoitetaan sillä sosiaalisen tuen tuomaa suojaa esimerkiksi stressiä vastaan, mutta se ei suoraan edistä esimerkiksi yksilön mielenterve-

yttä. (Ellonen 2008, 50, Cohen & Wills 1985.) Nykykeskustelussa puhutaan paitsi sosiaalisen tuen vaikutuksista, myös sen eri ulottuvuuksista, kuten tuen määrän ja laadun vaikutuksista. Usein erotetaan toisistaan myös käytettävissä oleva tuki sellaisesta tuesta, joka on käytettävissä vain kriisitilanteissa. (Ellonen 2008, 50.)

Vaikka sosiaalinen tuki nähdäänkin vuorovaikutteisena prosessina, tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston pohjalta sosiaalinen tuki näyttäytyy lähinnä opiskelijoihin nuorisotyöntekijöiden ja koulun muun henkilökunnan taholta kohdistettuna, toki huomioiden opiskelijoiden välisen vuorovaikutteisen tuen.

3.1 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisesta pääomasta puhuttaessa sillä yleensä viitataan yksilöiden välisiin sosiaalisiin suhteisiin, jotka fyysisen pääoman, luonnonvarojen ja inhimillisen pääoman ohella vaikuttavat yksilön hyvinvointiin ja yhteiskunnan suorituskyykyyn. Kouluympäristö tarjoaa luonnollisesti mahdollisuuden monenlaiselle sosiaaliselle toiminnalle, sekä vertais- että viranomais-suhteille. Toiset suhteet luodaan kriisitilanteissa, toiset rakentuvat pala palalta elämän mittaisiksi ystävyys-suhteiksi. Koulussa on kautta aikojen tarjottu apua opiskelijoille erilaisin viranomaisvoimin. Maailma muuttuu, samoin koulu ja sen sisäinen kulttuuri, nuorten kulttuurista puhumatta-kaan. On mielenkiintoista, miten nuorisotyön keinoin onnistutaan vahvistamaan sosiaalista pääomaa nuorten opiskelijoiden arjessa.

3.2 Sosiaalisen pääoman tukeminen koulun arjessa

Ruuskasen (2002, 5) mukaan sosiaalisella pääomalla viitataan yleensä sosiaalisen ympäristön tai sosiaalisten suhteiden tiettyihin ulottuvuuksiin, kuten sosiaalisiin verkostoihin, normeihin ja luottamukseen, jotka edistävät yhteisön jäsenten keskinäistä sosiaalista vuorovaikutusta sekä toimintojen yhteensovittamista. Tämän myötä sosiaalinen pääoma voimistaa yksilöiden tavoitteiden toteutumista ja yhteisön hyvinvointia. Yksi sosiaalisesta pääomasta käytävää keskustelua ruokkinut tekijä on ollut sen näennäinen helppotajaisuus; ajatus siitä, että luottamukselli-

set suhdeverkot, lähiyhteisön sosiaalinen tuki ja naapuriapu helpottavat ihmisten toimintaa hyvinvointia lisäten, sopii hyvin yhteen arkiajattelumme ja kokemus-temme kanssa.

Korkiamäki (2012, 5) kuvaa sosiaalisen pääoman käsittävän ne voimavarat, joita saamme osaksemme olemalla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalisen pääoman avulla on mahdollista saavuttaa asioita, joiden saavuttaminen olisi mahdotonta ilman toisia ihmisiä – tai ainakin se olisi äärimmäisen vaikeaa. Hyyppä (2013, 18) kuvaa sosiaalisen pääoman aineettomana varantona ryhmän, väestön tai kansan keskuudessa. Hän näkee sosiaalisen pääoman osallistumisena sekä yhteisenä toimintana ihmisten luottamuksellisissa suhteissa, kuitenkin muistuttaen, että perhesiteitä, fundamentalistisia yhteisöjä tai mafiatyyllisiä veljeskuntia ei pidä sekoittaa sosiaaliseen pääomaan.

Sosiaalista pääomaa koskevan nykykeskustelun taustalla ovat vahvasti sosiologit James Coleman, Robert Putnam sekä Pierre Bourdieu, jotka nostivat käsitteen yhteiskuntatieteellisen keskustelun kohteeksi 1980- ja 1990-luvuilla. Sekä Colemanin (1988) että Putnamin (1993) sosiaalisen pääoman käsittelyissä korostuu sosiaalisen pääoman yhteisöä kokoava ulottuvuus. Colemanin (1990, 305) mukaan yhteisön tiiviys, normit ja luottamus tuottavat yksilön toiminnalle ennustettavan ja vakaan sosiaalisen ympäristön. Putnam taas katsoo sosiaalisen pääoman muodostuvan kansalaisaktiivisten ihmisten toiminnasta, jonka vakiinnuttua syntyy yleistynyttä luottamusta ja parhaimmillaan toimii koko yhteiskuntaa kokoavana julkishyödykkeenä. Bourdieu (1986) taas lähestyy sosiaalisen pääoman käsitettä sosiaalisen pääoman yhteiskunnallisen jakautumisen kautta, jolloin sosiaalinen pääoma liittyy toisin sanoen yksilön jäsenyyteen samankaltaisten, toisiaan arvostavien henkilöiden tai organisaatioiden verkostossa. Käsittelytavasta riippuen sosiaalisen pääoman voisikin katsoa olevan menestysresurssi, selviytymisresurssi tai jopa väline syrjäytymiseen. (Ruuskanen 2002, 19.)

James Coleman (1988, 98) painottaa yhteisön sosiaalisten suhteiden tiiviyyttä ja kykyä ylläpitää luottamusta, normeja ja tiedon kulkua. Sosiaalisen pääoman määrittää sen tarkoitus. Se koostuu useista kokonaisuuksista, joilla on kaksi yhteistä ominaisuutta. Kokonaisuudet liittyvät sosiaaliseen rakenteeseen, ja ne kaikki helpottavat tuossa rakenteessa osallisina olevien toimijoiden toimintaa, olipa kysees-

sä sitten organisaatiot tai yksityishenkilöt. Sosiaalinen pääoma on tuottavaa mahdollistaen sellaisten päämäärien saavuttamisen, joiden saavuttaminen ilman sitä ei olisi mahdollista.

Coleman (1988, 102–108) listaa joitakin sosiaalisen pääoman muotoja, jotka helpottavat yksilöiden toimintaa. Ensimmäinen muoto on sosiaaliseen rakenteeseen liittyvä yhdistelmä, vastavuoroisuuden velvoite ja velvoitteeseen liittyvä odotus lunnastamattomien vastapalvelusten suorittamisesta. Keskeistä tässä prosessissa on luottamus. Sosiaalinen vuorovaikutus ja keskinäisten palvelusten tekeminen helpottuu, kun voi luottaa siihen, että muita auttaessaan saa myös itse apua lähitulevaisuudessa. Toinen sosiaalisen pääoman muoto liittyy sosiaalisia suhteita sitovaan informaation kulkuun. Yksilö pystyy sitä paremmin toteuttamaan tavoitteitaan, mitä enemmän hänellä on kontakteja ihmisiin, joilla on merkityksellistä tietoa hänen kannaltaan. Sosiaalinen pääoma on siis informaatiokanava, joka tehostaa yksilön päätöksentekokykyä. Kolmanneksi sosiaalisen pääoman muodoksi Coleman listaa normit. Erityisesti normit, jotka edellyttävät lyhyen tähtäimen omasta edusta luopumista yhteisen edun nimissä, ovat tärkeitä. Hänen mukaansa normit ovat tehokkaita kuitenkin vain, jos niistä poikkeamisesta saa sanktion. Kun jäsenet tuntevat toisensa ja pitävät toisiinsa yhteyttä, yhteisö voi rangaista normeja rikkovaa jäsentään.

4 ITSENÄISTYVÄ NUORI AMMATILLISESSA OPPILAITOKSESSA

Luvussa 4 aloitetaan tutkimustulosten esittely, ja tutkimustuloksien käsittely jatkuu myös luvuissa 5 ja 6. Ammatillinen koulutus on peruskoulun päätyttyä luonteva valinta kymmenille tuhansille suomalaisnuorille. Osalla nuorista tulevaisuuden suunnitelmat ovat hyvin selkeät ja niitä tavoitellaan määrätietoisesti, osalle tulevaisuus näyttäytyy monien mahdollisuuksien kenttänä, osalle pelottavanakin. Itsenäistyminen ja oma elämä ovat oven takana, ja luonnollisesti nämä herättävät nuorissa kysymyksiä.

4.1 Nuori opiskelemassa ammattiin

Toisen asteen oppilaitokset ovat avainasemassa aikuistuvien nuorten mielenterveyden tukemisessa. Opettajat yhdessä muun henkilökunnan kanssa näkevät työssään ikäluokan koko kirjon, ja siten ovat asiantuntijoita erottamaan huolestuttavat tilanteet normaaliin kehityskulkuun kuuluvista. He ovat läsnä nuoren itsenäistymisen vaiheissa, oppimisessa, vastoinikäymisissä ja onnistumisissa. Koulun henkilökunta pääsee työnsä kautta tukemaan opiskelijoita arkisessa ympäristössä, jossa opetellaan elämänhallintaa ja etsitään omia kiinnostuksen kohteita ja vahvuuksia. Koulu on ehkä ainoa instituutio, joka on mukana ja osallisena jokaisen kehittyvän nuoren elämässä, ja on näin ollen vaikutusvaltainen suhteessa nuoriin. On aiheellista muistaa, että koulu jo itsessään tarjoaa paljon mielenterveyttä tukevia tekijöitä. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 13.)

Nuoren elämässä merkityksellisen vaiheen muodostaa peruskoulun jälkeisistä jatkokoulutusvalinnoista päättäminen ja ammattiuraan liittyvien ratkaisujen tekeminen. Nämä ratkaisut ja niissä onnistuminen ja pysyttäytyminen usein ennustavat nuoren elämänsä kehitymistä. Itsenäistyminen, koulutuksen ja työn aloittaminen sekä perheen perustaminen muodostuvat elämän koordinaatiopisteiksi. Onnistuneiden valintojen myötä aikaisempi, ongelmakeskeinen elämä saattaa muuttua suuntaa positiivisempaan. (Vehviläinen 1999, 21.)

Ilman peruskoulun päättötodistusta on käytännössä liki mahdotonta päästä ammatillisiin tai yleissivistäviin opintoihin, ja ilman ammatillista tai akateemista koulutusta

työelämään jalkautuminen on vaikeaa. Työelämä kuitenkin on tärkein yhteiskunnan jäsenyyttä määrittävä toimintaympäristö, ja koulun tavoite tukea yhteiskunnan jäsenyyteen kasvamista tarkoittaa suuressa määrin sen varmistamista, että nuoret saavat ammatilliselle pätevyydelle ja työpaikan hankkimiselle riittävän perustan. (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 102.)

Nuorten päivittäinen toimintaympäristö näyttää koostuvan kahdesta eri maailmasta. Vapaa-ajan toimintaympäristö on nuorten hallinnassa oleva mielihyvän maailma, koulu taas edustaa kontrollin maailmaa. Molempiin liittyy omat uhkansa ja mahdollisuutensa, mutta toimintaperiaatteiltaan ne eroavat täysin toisistaan. Molempien toimintatavat ja ehdot on opeteltava erikseen niissä selviytyäkseen. Koulu ei ole mielihyvän maailma, ellei nuori koe koulumenestystä merkityksellisenä ja sitä kautta saa mielihyvää onnistumisesta koulusuorituksissaan. Ajankäytön säätelijänä koulusta tulee nuoren vapaa-aikaa ja mielihyvän mahdollisuuksia rajoittava. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 136.)

4.2 Opiskelijahuoltoryhmä nuoren tukena

Ammatillisen koulutuksen opiskelijahuoltotoiminnalla pyritään edistämään opiskelijoiden oppimista, fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Sen tavoite on myös huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä oppimisympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoito käsittää sekä yhteisöllisen että yksilöllisen työn, painopiste tulee olla ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Opiskeluhoollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskelijan oikeuksiin kuuluu saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, paitsi yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskeluhoito on monialaista yhteistyötä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa myös muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoito on koko oppilaitoksen henkilöstön yhteinen tehtävä. Ensimmäinen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista ja oppimisympäristöjen turvallisuudesta on koulutuksen järjestäjällä ja oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §, 4 §, 6 § ja 9 §.)

Kuraattoritoiminnan tarve ammatillisissa oppilaitoksissa on tiedostettu jo 1960-luvulla ammatillisen koulutuksen yleistyttyä. Opiskelijahuoltoon liittyvät toiminnot ovat toki kehittyneet ja vahvistaneet asemaansa, mutta vasta 1990-luvun laman myötä opiskelijahuollon tarpeet nousivat yleiseen keskusteluun. Keskeisenä vaikuttimena oli suuriin keskeyttämislukuihin puuttuminen. Opiskelijahuollollisella työllä tarkoitetaan koko koulun henkilöstön tekemää opiskelijoiden hyvinvointia, turvallisuutta ja terveyttä edistävää työtä. Tavallisesti palveluita ovat terveydenhoitajan, lääkärin, psykologin ja kuraattorin työ. Sosiaalihuoltolakiin (710/1982) on kirjattu sosiaalityöllä tarkoitettavan sosiaalialan ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät edistävät yksilöiden ja perheiden turvallisuutta ja suoriutumista sekä yhteisön toimivuutta. (Kuraattorit ammatillisessa koulutuksessa, 2007.)

4.3 Opiskelun alkuhuuma ja itsenäistymisen alkuaskeleita

Eräs tavallisimmista kokemuksistamme on samanaikainen tunne vapaudesta ja vapauden puutteesta. Se onkin ehkä kokemuksista hämmäntävin. Vapaus koetaan mahdollisuudeksi tehdä valintoja, ja päätösten tekeminen on yksi todistus tästä vapaudesta. Vapaus tarkoittaa nimenomaan kykyä valita ja päättää. Valinnanvapaus itsessään ei kuitenkaan vielä riitä takaamaan mahdollisuuksia oikeiden toteuttamiseksi. Myös ryhmällä on yksilön vapaudelle tärkeä rooli. Samaan aikaan se mahdollistaa vapauden, toisaalta se rajoittaa sitä luomalla vapaudelle rajat. (Bauman 1990, 29–31.)

Haastatteluissa nousi esiin ammatilliseen opiskeluun liittyvät ristiriitaiset odotukset ja käsitykset. Muutos peruskoulun jälkeisessä siirtymässä itsenäisempään opiskelumuotoon on kuin hyppy tuntemattomaan. Opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa tuntuu alkuun hienolta, käytännön töiden ja työsalimuotoisen opiskelun lisääntyminen tuo vapaudentunteen ja tunneilla opiskelu ja oleilu on vapaampaa. Opiskelussa on uutuudenviehätystä, mikä helposti vie mukanaan. Opettajien holhous tai huolenpito on toisenlaista kuin peruskoulussa. Opiskelijoiden puheissa ensimmäisiä kuukausia kuvaillaan toisaalta huolettomiksi, ja toisaalta se huolettomuus koetaan hämmäntävänä, kuten alla olevista voi lukea.

Ihan kivalta (tuntui) toisaalta... Sillai aika vapaasti me mennään, tullaan ja näi, nii onhan se sillai ihan kivaa, mut toisaalta, onhan siinä aika paljon vastuuta. Ei ne enää ne opettajat ehkä niin paljon holhoo, kyllä ne nyt aina välillä kyselee et ootko saanu tehtyä jotai lopputyötä eteenpäi.

Kyllä se varmaan on niinku aika vaikeeta silloin alussa, juuri se ku on kauheesti vapauksia niin sitte aattelee ettei oikeesti tarvii tehdä mitää, mutta kyllä sen sitte huomaa ku rupes meneen huonosti, että täytyy tehdä itte jotai.

On nuoria, jotka eivät tahdo noudattaa koulun sääntöjä ja toimintatapoja lainkaan, ja taistelee niitä vastaan joko passiivisella vastarinnalla tai avoimella kapinalla. Mukaan tulee esimerkiksi luvattomat poissaolot, huonot koearvosanat, opettajien vastustaminen, ahdistuneisuus, väsymys ja motivoimattomuus. Oman pahan olon purkaminen ja helpotuksen hakeminen mielihyvän maailmasta on samalla kapi-
nointia koulumaailman kuria vastaan, kuin myös eräänlaista yhteiskunnan normien vastustamista. Useimmiten se kuitenkin on vahingollista nuorelle itselleen. Koulu korostuu yhtenä käyttäytymistä rajoittavana paikkana. Koulu on laitos joka tarkkailee, rajoittaa ja arvioi nuorten käyttäytymistä, toimintaa ja suorituksia. Oppimisen arviointi, eli koe- ja todistusarvosanat kertovat, onko nuori toiminut toivotulla tavalla. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 138.)

Mä kävin just sillei, ettei tullu sitä kahta viikkoo ettei ne oo kuullu musta, että ei voinu tulla potkuja. Ei ne ny tykänny ja ja siit pidettiin pari palaverii, oli vähä hektistä. Mut sit mää sain tosta, mä oon käynyt tos nuorisoasemalla aina välillä, niin ne kirjotti mulle sieltä sit pelastavan saikkulapun. ... Se poissaolon määrä ei kertynyt semmoseks ja sit oli semmonen viimeinen palaveri ennen kesälomaa, missä mulle sanottiin hyvin selkeet ehdot et millä opiskelu jatkuu, ja millasta motivaation ja paikallaolojen ja työn jäljen pitää olla, että muuten mä oisin varmaan lentänyt ulos. Että ne anto mulle vielä yhden mahdollisuuden vaikka mä olin saanu niitä jo aika monta.

Vastuuseen ohjaaminen on koko koulun henkilökunnan yhteinen asia, vaikka yksin toimimisen ja selviytymisen perinteet sitkeästi vielä elävätkin. Vastuuta voi tarkastella koko kouluyhteisön kannalta. Vastuuseen kasvattaminen koskettaa koko koulun tapoja ja arvoja. On mahdotonta tukea yksilön vastuun ottoa, mikäli ristiriitojen ratkaisutavat ja yhteisöllisyyden kysymykset ovat jääneet pohtimatta, tai jos koulun johtamisjärjestelmä perustuu käskemiseen ja määräämiseen. Autoritäärisessä

ympäristössä vastuu- ja sovitteluhankkeiden vaikutukset jäävät helposti näennäiseksi, ja toivottu, myönteinen vaikutus luokkien ja koulun normien rakentumiseen jää saavuttamatta. (Ahola & Hirvihuhta 2002, 61.)

Koulu vaikuttaa nuoren identiteetin rakentumiseen: oppimiskokemukset, koulun sukupuoleen, etnisyyteen, tai sosiaaliin ryhmiin liittyvät erottelut, luokittelut ja hierarkiat ja koulun käytännöt vaikuttavat ja muokkaavat nuoren käsitystä itsestään oppijana ja yhteisön jäsenenä. Suurin osa nuorista selviytyy kouluajasta hyvin, mutta jokaisessa koulussa on myös nuoria, jotka joutuvat kohtaamaan hyvin kuormittavia kriisejä. Ilman asianmukaista apua ja tukea nuoren ongelmat voivat pahentua niin, että koulunkäynti häiriintyy tai jopa keskeytyy. On tärkeää, että nuoren elämässä on aikuisia, jotka osaavat arvioida nuoren tilannetta ja tukea nuorta avun saannissa, koska kriisin keskellä oleva nuori ei välttämättä osaa tai uskalla hakea apua itse. (Haasjoki & Ollikainen 2010, 13.)

Ittestä kiinni oikeestaan, ei ne opettajakkaan siihen pysty enää sitte vaikuttaan. Tottakai ne opettaa mutta sitte ei paimenneta enää niinku peruskoulussa.

Nuorta ympäröivän maailman ymmärtäminen, sen kokonaisvaltaisuus ja vaativuus, on usein haasteellista oman historiansa ja kokemustensa pohjalta ajatteleville ja toimiville opettajille sekä muulle henkilöstölle. Yksilöllisen tuen järjestäminen tarkoittaa monessa oppilaitoksessa erilaisten oppisoppien tai rästäpajojen järjestämistä. Opiskelijoille tarjotaan erityisohjausta heille vaikeissa aineissa. Ammatillisten ohjaajien ohella monet oppilaitokset ovat palkanneet myös nuoriso-ohjaajia tai koulunkäyntiavustajia, joiden pääasiallinen tehtävä on tukea nuorta arkielämän tilanteissa. (Nikander 2007, 30–31.)

4.4 Opiskelun ongelmakohtia

Virheelliset valinnat, nuoruus ja muu elämäntilanne, oppimisvaikeudet tai muut vastaavat asiat voivat saada nuoren miettimään opintojen keskeyttämistä ilman tarkempaa jatkosuunnitelmaa. Tällöin koulun omat toimenpiteet ja kokonaistoiminnan järjestelyt ovat keskeisellä sijalla. Erityisen tärkeää on tunnustaa ja hyväksyä se, että opiskelijoiden tukeminen on kaikkien opettajien tehtävä. Tukeminen ei rajoitu pelkästään ammatillisen taidon hankintaan, vaan myös kasvatuksellinen tu-

keminen, nuoren kohtaaminen ja erilaisuuden/moninaisuuden hyväksyminen on nykypäivän koulumaailmassa yhtä tärkeää. (Nikander 2007, 30–31.) Kohtaamisen ja huomioimisen merkityksestä kertovat haastatellut seuraavassa:

Mä tuun opettajien kanssa tosi hyvin toimeen. Se on tosi paljon asenteesta kiinni, et mua ei oikeestaan varmaan sen takia potkittukkaa pihalle, ku mä olin kuitenkin koko ajan sen verran nöyrä ja myönsin itse mössineeni kaikki.

Tosi kiva et ne (opettajat) kertoo välil ihan jotai arkisiiki asioita, koska se herättää taas sitte luottamusta ku tietää ja tuntee vähä paremmin. Kyl ne niinku kyselee kuulumisia, ja oli kiva ku mä palasin ton tauon jälkeen kouluun, ku opettajat tuli sillee, et tosi kiva et sä oot tullu takasi ja kiva nähä, onneks sulla menee paremmin. Kaikki oli valmiit viel antaan sen mahdollisuuden.

Nuorten ryhmäjäsenyyksiä ja ”alakulttuurisia” osallisuuksia tuotetaan ja ylläpidetään sellaisin sosiaalisen kontrollin käytännöin, joiden keskeisenä resurssina toimivat aikuisten valvomat, institutionaaliset normit. Koulussa esimerkiksi yhteisten sääntöjen myötäileminen tai vastustaminen rajaa nuorten vertaissuhteita ja sitä myötä myös potentiaalisia resursseja. Tällä tavoin aikuiset osaltaan kahlitsevat nuorten vertaissuhteita ja tuottavat nuorille moraalisia positioita, joissa osa nuorista sijoittuu hyväksytyyn keskustaan ja toiset sopimattomaan marginaaliin. Nuoria kontrolloimalla aikuiset siis samanaikaisesti estävät ja toisaalta mahdollistavat nuorten keskinäisen sosiaalisen pääoman karttumisen. Sosiaalinen pääoma rakentuu nuorten keskinäisissä tuen, kontrollin ja osallisuuden käytännöissä, mutta nämä käytännöt ovat yhteydessä nuorten keskinäistä toimintaa ympäröivästä laajemmasta sosiaalisesta kontekstista. (Korkiamäki 2013, 125.)

Toisaalta opiskelijat eivät tiedosta, mitä heiltä odotetaan, ja ammatin opiskelu saattaa tuntua hämmentävältä. Opiskelijoilta odotetaan omatoimisuutta, johon kasvaminen ja tottuminen vie aikansa. Tämä usein unohtuu oppilaitoksen arjessa. Suoraan peruskoulusta ammatillisiin opintoihin tuleva nuori on uudenlaisen vastuuton edessä, puhumattakaan siitä, mitä kaikkea muuta elämässä on meneillään. Tässäkin kohtaa olisi tärkeää, että nuoret voisivat kasvaa kohti aikuisuutta ja itsenäistymistä turvallisessa ympäristössä ja luottamuksen ilmapiirissä. Koulun henkilökunnan soisi muodostavan turvaverkon nuoren ympärille. Opiskelijoiden kerronnasta nousee esiin, kuinka henkilökohtaisen vastuun lisääntyminen tuntuu

vaikealta ja jossain määrin stressaavalta. Osa opiskelijoista kaipaa ja turvautuu ulkopuolisen avun väliintuloon, koska omia keinoja tilanteen hoitamiseksi ei tunnu löytyvän. Joskus opiskelija havahtuu tilanteeseen, joka tuntuukin jo ylivoimaiselta. Opiskelujen keskeyttäminen näyttäytyy yhtenä ratkaisuna.

Vaikeeta se on. Eka oli sillai että kai sen ny joku hoitaa taas että mää pääsen (kursseista läpi).

Kyllähän se stressaa, siis sinänsä. Kyllä se on stressannu muakin, vaikka niinku oon vanhempi. Tarttis hermolomaa tästä hommasta välillä.

Sitte huomas jossai vaihees et tänne on vähä jääny rästejä, ei tuu taas yhtää mitää tästä. Ei tää mee niinku peruskoulu meni, joutuu itekki jotai tekee. Melkei meinasin jättää kesken.

Koulun toimintakulttuurin olennaisena osana ovat erilaiset tukipalvelut. Tukipalveluiden olemassaolo toimintatapoineen vaikuttavat koulun yleiseen ilmapiiriin ja sitä kautta ihmisten kokemuksiin koulusta ylipäättään. Ne ovat kuin pienoismalleja yleisemmistä yhteiskunnallisista tukijärjestelmistä. Oppilashuollon on huolehdittava työrauhan ylläpitämisestä, opiskelijoiden mielenterveydestä sekä opiskelumotivaatiosta. Oppilashuolto on kokonaisvaltainen hyvinvoinnin turvaamisen järjestelmä. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 122.)

Koulu edustaa nuorille pitkään ainoata julkista instituutiota, jonka kanssa he ovat suoraan kosketuksissa. Koska koulun tulee valmistaa nuoria yhteiskuntaan, sen on myös edustettava yhteiskunnan toimintakäytäntöjä. Koulussa pelataan aikuisten säännöillä, koska siellä opetellaan toimimaan niillä säännöillä, jotka aikuisten maailmassa pätevät. Tämän oppimisprosessin haastaa nuoruus, kapina aikuisten maailmaa vastaan vapauden puolesta. Tällöin on onnistuttava purkamaan jännite nuorten ja aikuisten maailman väliltä. On opeteltava toimimaan yhteisillä säännöillä, etsimään tervettä nautintoa ja virkistystä sekä rakentamaan toimivia, läheisiä ihmissuhteita, joissa vastuu ja vapaus ovat tasapainossa. Joillekin nuorille koulu voi olla ”elämää”, ja kontrolli nähdään pikemminkin tukena vaikeissa tilanteissa. Jokainen nuori tarvitsee aikuista kasvunsa tueksi, erityisesti he joiden kehitystä häiritsevät ongelmat kotona, koulussa, vapaalla, omassa itsessä tai ihmissuhteissa. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 143.)

Korkiamäen (2013, 132) tutkimuksen mukaan esimerkiksi kouluilla tai nuorisotiloilla hyväänkin pyrkivä ikätoveriyhteisön vuorovaikutus voidaan tulkita epäilyttävänä ja ei-toivottuna, jos nuori kokee epävarmuutta, ärtymystä, ahdistuneisuutta tai epäluottamusta. Tällaisissa tilanteissa kuulumisten vaihto, neuvojen anto ja yleinen käyttäytymisen kommentointi voidaan kokea myönteisen tuen sijaan torjuttavana kontrollina. Osattomuus ja sosiaalinen kontrolli voivat muodostua noidankehäksi, jossa eksklusiivinen kontrollointi sulkee nuoren yhteisön ulkopuolelle. Tällöin myönteisessä mielessä tehdyt tukemiseen pyrkivät lähestymisyrietykset tulkitaan itseen kohdistuvana negatiivisena arvosteluna, ja sosiaalinen kontrolli ikätoveriyhteisössä poissulkee sosiaalista tukea ja sulkee nuorten keskinäisen sosiaalisen pääoman väyliä.

4.5 Ammatinvalinnassa onnistuminen

Kuten luonnollista on, kiinnittyäkseen mihin tahansa ryhmään tai organisaatioon, ihmisen tulee kokea sen itselleen merkitykselliseksi. Sama koskee koulua ja opiskelijoita. Yhteenkuuluvuus ja hyväksyntä toisten taholta on tärkeää. Osallisuus ja kiinnittyminen liittyvät nuoren käyttäytymisen muutoksiin kouluvuoden aikana. Opiskelijan tunne kouluyhteisöön kuulumisesta ja opettajan myönteinen tuki ja kannustus edistävät opetukseen ja oppimiseen osallistumista. Tämä luo pohjaa paremmalle koulumenestykselle ja pienentää riskiä opintojen keskeyttämiseen. Tässä valossa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että ei ole hedelmällistä etsiä pelkästään syrjäytymiseen johtaneita syitä, vaan etsiä keinoja, millä kiinnittymistä kouluun saataisiin lisättyä. Mikä houkuttelee nuoria osallistumaan ja motivoi ponnistelemaan omien opintojen eteen, asettamaan tavoitteita ja luo uskoa omiin kykyihin tavoitteiden saavuttamiseksi. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 120.)

Hietanen (2006, 61–63) kuvailee niin kouluviihtyvyyteen kuin onnistuneeseen koulutus- ja alavalintaan vaikuttavan sen, millaista tukea nuorille on tarjolla heidän kasvaessa ja kehittyessä. Nuoren on vaikeaa hahmottaa kuvaa lukuisista eri ammateista ja koulutuksista sekä mitä ne pitävät sisällään. Tiedon lisäksi opiskelijat kaipaavat henkilökohtaisia kokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. Pelkkä papereiden tai netin selaaminen ei riitä. Peruskoulussa ja lukiossa tulisi rakentaa

nuorelle yleissivistuksen lisäksi vankempaa minäkuvaa. Tulisi jättää vähemmälle huomiolle sellaiset asiat, joista nuori ei ole kiinnostunut ja tukea sitä, missä hän on hyvä. Tämä helpottaisi nuoren koulutuksen- ja ammatinvalintaa ja hallituksenkin intresseissä oleva tavoite aikaisempaa nopeammasta kouluttautumisesta ja työelämään siirtymisestä toteutuisi.

Myös muiden nuoren ammatinvalintaprosessissa mukana olevien, kuten vanhempien, tiedot erilaisista ammateista ja koulutuksista kaipaavat päivittämistä. Nuorista valtaosa, n. 80 %, mainitsee tärkeimmäksi keskustelukumppaniksi ammatinvalintaa pohdittaessa oman äidin. Vanhempien mielipiteillä ja asenteilla onkin huomattava merkitys nuoren valitessa peruskoulun jälkeistä koulutusta. Valitettavasti yhä edelleen vanhemmat edelleen ohjaavat nuoria lukiokoulutukseen, vaikka nuoren omat vahvuudet ja toiveet olisivatkin muualla, ennemmin ammatillisen koulutuksen puolelle. (Hietanen 2006, 62.) Jotkut vanhemmat jättäytyvät ammatinvalintakeskustelussa taka-alalle, jotkut taas sanovat mielipiteensä hyvin kärkkäästi, kuten haastattelemieni nuorten kohdalla oli:

Ne (vanhemmat) on ollu koko ajan sillä kannalla että teet mitä tykkäät. Ne ei oikeestaan halunneet ees sanoo mielipidettään, että se päätös on sit puhtaasti mun. Eikä heidän.

Äite on vaa ilmottanu, että ei siinoo mitää järkeä lähtee eläinpuolelle, kun sieltä ei työllisty ja se ei ole oikea ammatti.

Omien ammattisuunnitelmien ja välineellisen työorientaation välillä on yhteys. Rahan merkitys näyttää korostuvan eniten nuorilla, joilla ei ole mitään omia kiinnostuksen kohteita. Nuoret ovat kykenemättömiä tekemään valintoja kiinnostavan työn ja hyvin palkatun työn välillä, koska heillä ei ole mielikuvaa siitä, mikä työ heitä kiinnostaisi. (Vehviläinen 1999, 146.)

Motivoitumisen ja opiskeluun sitoutumisen kannalta merkittävä tekijä on loogisesti onnistunut alavalinta. Valintaa tehdessä keskustelut niin kotona kuin koulussakin auttavat nuorta päätöksenteossa ja oman alan löytymisessä. Kotoa saatu tuki ja kannustus rohkaisevat nuorta oman ammatillisen identiteetin rakentamisessa. Aina alavalinta ei osu kerrasta oikeaan, jolloin tärkeää on löytää ratkaisu mihin voi sitoutua. Tällöin on vain tehtävä päätös joko opintojen keskeyttämisestä tai niiden

loppuunsaattamisesta. Ammatinvalinta ei nuorilla mene aina välttämättä omien ammatillisten haaveiden mukaan, tästä kertoo muutaman opiskelijan kuvaus:

Piti vähän miettii et mihinkä pääsee. Tai mihin ees kannattaa hakee. Hain mää vähä vaikka minne. Mietin että pääsenkö mää ees. Jaksan ko mää käydä. Tää ei ollu mun ykkönen, ykköstoive.

Mä harrastin sillon ringettee, mä hain ensisijaisesti Varalan urheiluoopistoon, mutta mä en päässy sinne sitte sisää ja sit mä pääsin kauppiukseen urheiluluokalle, niin menin sit sinne. Mutta sit mää jou duin lopettaa sen ringeten, se ei oikeen tuntunukkaa hyvältä ollakkaa sielä (urheiluluokalla). ...Oikeestaan mä en puhunu sinne mitää, mää soitin eka tänne, että onko täälä (opiskelu-)paikkoja vapaana, ja odotin että täältä vastataan. Sit mä vaan ilmotin sinne, kun sain paikan täältä, että en tuu enää. Emmää niillekkää (vanhemmille) mitään puhunu, mää tein vaa. Kyllä ne nyt vähän tota pomppimista on tosa ihimetelly ja varotellu mutta nyt ne on ihan tyytyväisiä, ku on ker ranki nyt löytyny se. Kyllä siinä kyseltiin, mulla oli vähän huanoo opis kelua sielä cateringilla, ku ei se oikeesti maistunu, sitä kyseenalasti että onnistuuko se sitte toisellakaa alalla .. Nytte ne on taas ollu tyytyväisiä. ... Sitä ne on sanonu, että nyt on niinku oikee ala, muutenki semmonen menevä ja.. tarttee niinku oikeesti käsille hommia, eikä vaan kannella niitä lautasia. Kyllä ne (vanhemmat) ihan mukana on.

Kyl mä tiedän et siel on työllistyminen tosi huonoa, mutta sitä mää haluaisin eniten maailmassa tehdä. Jos mä saisin niinku eläinten kanssa elantoni, niin se ois niinku unelmien täyttymys. Se ois niinku paras vaihtoehto, mut siellä vaan se työllistyminen on tosi huono. Pi täis melkei joku oma firma pistää pystyyn, se taas vaatis rahaa. ...

Ammatillisiin opintoihin sijoittuminen ei automaattisesti merkitse ammattiin sitoutumista ja ammatinvalinnanongelman poistumista. Tarkasteltaessa niiden nuorten elämänuria, joilla aiemmat suunnitelmat ovat muuttuneet tai koulutustasoa koskevat tavoitteet alentuneet, niin törmätään eräänlaisiin sekundaarisiin koulutusmarkkinoihin. Osa nuoria tekee koulutusvalintoja vailla todellista ammatillista kiinnostusta, opiskelu on vain vaihtoehto työttömyydelle, tai opiskelu saattaa olla muiden, tärkeämpien elämänalueiden varjoon jäävä asia. Oppilaitoksissa ja työelämässä on opiskeluhaluisten nuorten ”reservijoukko”, joka vain odottaa pääsyä haluaansa koulutukseen. (Vehviläinen 1999, 140.)

4.6 Motivaatioon vaikuttavia seikkoja

Hietasen (2006, 63) mukaan nuoren saama arviointi ja palaute omasta edistymisestäään vaikuttavat keskeisesti siihen, miten hänelle rakentuu käsitys itsestään ja omasta oppimisestaan. Parhaimmillaan arviointi auttaa oppilasta muodostamaan realistisen kuvan kehittyemisestään ja tällä tavoin tukee myös persoonallisuuden kehitystä. Suomalaiset nuoret kokevat kuitenkin, ettei heitä koulussa kannusteta riittävästi. Myönteisen palautteen antaminen sekä opiskelijan tukeminen on edelleen aivan liian harvinaista. Opetuksessa keskitytään puuttumaan heikkouksiin ja ennemmin huonojen osa-alueiden parantamiseen, kuin vahvuuksien tukemiseen. Peruskoulun jälkeen eri kouluissa harhailevat nuoret selittyvät osin puberteetilla, mutta monen nuoren kohdalla tilanne on se, että hän ei ole oppinut tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Jos koulussa ei tule onnistumisenkokemuksia eikä tukea omalle kasvulle, viihtyminen koulussa vähenee. Osaamisen ja menestymisen tunteet kietoutuvat oleellisesti kouluviihtyvyyteen.

Perinteisen, kuriin ja autoritääriseen valtaan perustuvan toimintaympäristön aika on ohi, ja koulunkäynti onkin yhä enemmän luottamukselle perustuvan vuorovaikutuksen ja neuvottelujen ympäristö. Ilmapiirin luominen ja muokkaaminen on olennaista. Jos opettaja ei ole yhteistyökykyinen neuvottelemaan ja virittämään tunnelmastoja positiiviseksi, on oppilaiden motivointikin silloin vaikeaa. Neuvottelut kehittävät vuorovaikutustaitoja ja opettavat tunnetyötä, omien sekä muiden tunteiden tulkintaa. Näin nuorille tulee valmiuksia toimia vastaavanlaisissa tilanteissa työelämässä ja yhteiskunnan instituutioissa. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 117, Ilmosen & Jokisen 2002, 168 - 187, mukaan.)

Reivinen & Vähäkylä (2013, 117) kuvaavat auktoriteetteihin perustuvan kasvatuksen olevan vanhanaikaista, ja nyt on siirrytty itsekasvatukseen tai itsekasvattautumisen ihanteeseen, yksilöllisten elämänvalintojen tekemiseen. Uusi sukupolvi oppii uudet tarvittavat tiedot ja taidot itse kokeillen, sillä vanhemman sukupolven kokemus on vanhentunutta. Aikuisten elämäkokemukseen perustuva arvovalta heikkenee. Koulu pyrkii kasvattamaan tilannetajuisia, medialukutaitoisia, sosiaalisesti suvaitsevaisia kommunikaatitaitoisia aikuisia. Luonnollisesti kuitenkin kaikilla ei ole näitä tarvittavia tiedon ja tunteiden käsittelemisen valmiuksia, mikä saattaa

johtaa yhteiskunnan kolkasta putoamiseen ja oman elämänhallinnan menettämiseen.

Yksittäistä koulua tarkasteltaessa yhteisöllisesti tukevan ja kontrolloivan ilmapiirin luominen edellyttää ennen kaikkea toiminnallisia muutoksia. Nuorten keskinäiselle sekä opettajan ja oppilaiden väliselle sosiaaliselle kanssakäymiselle tarvitaan ennistä enemmän mahdollisuuksia. Sosiaalipoliittisesti järjestelmää tarkastellen ilmapiirin saavuttaminen vaatisi suurempia muutoksia. Sosiaalisesti tukeva ja kontrolloiva, tasa-arvoinen kouluyhteisö edellyttää tiiviitä yhteisöllisiä ryhmiä, joissa ryhmän jäsenet, niin opettajat kuin oppilaatkin, tuntevat toinen toisensa. Tämä yhteisöllisyys ei tunnu kaikissa kouluissa toteutuvan, sillä suomalaiset nuoret kokevat saavansa vain joskus tukea tai kontrollia opettajiltaan. Nykyinen trendi, jossa ryhmät ovat suuria ja opettajia vähän, ei onnistu turvaamaan riittävää tukea, kontrollia sekä nuorten hyvinvointia edistävää kouluyhteisöä. (Ellonen 2008, 97.)

Oman aineistoni pohjalta opiskelijoiden motivoituminen näyttää olevan hyvin yksilöllistä. Osa opiskelijoista kokee tärkeimpänä motivaattorina ulkopuolisen kannustuksen, osa taas pitää tärkeimpänä omaa tyytyväisyyttä ja onnistumisenkokemuksia tehdystä työstä. Ystävät ja mielenkiintoiset kurssit mainittiin myös useampaan kertaan:

Opettaja. Se on tosi, se on varmaan kaikkein suurin. Et kun opettaja on innostava ja kannustava ja hyvä, niin se on varmaan se kaikkein suurin, että minkä takia se on kivaa. Ja totta kai ne luokkatoverit, millasia ihania tai ei-ihania ne sitten onkaan, niin se vaikuttaa. Ja no luonnollisesti se ala mitä tekee, tai mitä ikinä siellä nyt tehdään. Ja millä tavalla sitä asiaa sitten siinä vaiheessa opettelee, onko opettaja keksinyt meille jonku kivemman ku vaan kalvot.

Positiivinen palaute, silloin ku se tulee aidosti. Ei semmosta ylenpalttista kehumista, mut tuollon välillä vähän kiven alla. Se on aina kiva kuulla. Sit no, kaverit, mä oon saanu oikeestaan parhaimmat ystävät nyt, mitä mä en ois ikinä uskonu, niin sinne on aina kiva mennä. Et se ei tunnu kauheesti sille et siel ois pakko olla. Sit jos on mielenkiintoisia kursseja tai työt etenee sillei niinku on ajatellu.

Jos saa jonku työn tehtyä ja on ite tyytyväinen siihen ja saa vielä hyvää palautetta niin se on ainaki. Kaverit, siel on hyviä tyyppejä niin kylä seki motivoi eleen siellä ja... ihan se että tietää että saa jonku koulutuksen ja pääsen duuniin. Ne nyt on ainaki.

Riikka Korkiamäen (2013, 113–115) tutkimuksessa ilmeni nuorten yleisesti ottaen saavan tukea varsin hyvin ikä- ja koulutovereiltaan. Näin kokivat myös omaan tutkimukseeni osallistuneet nuoret, kuten edellä käy ilmi. Yhden, läheisen ystävän merkitys on huomattava emotionaalisen ja välineellisen tuen sekä rakentavan palautteen lähteenä. Korkiamäki tarkasteli tutkimuksessaan nuorten vertaisryhmämuodostelmien ja koetun sosiaalisen tuen välistä suhdetta ja huomasi, ettei runsaakaan vapaa-ajan vietto yhdessä koulutovereiden kanssa merkitse itsestään selvästi kokemusta koulutoveriyhteisöön kuulumisesta tai eikä suoraviivaista tukea koulutovereilta. Kaikkein vähäisimmälle osalle vertaisten tuesta näyttävät pääsevän pojat, joilla on yksi läheinen ystävä eikä ollenkaan harrastuksia. Siinä missä tytöille yksi läheinen ystävä on luotettava sosiaalisen tuen lähde, pojille ”vain yksi ystävä” saattaa merkitä ulkopuolisuuden kokemusta ja tuesta paitsi jäämistä.

Kansainväliset vertailut nostavat esiin sen, että Suomessa opettajat rohkaisevat nuoria ilmaisemaan mielipiteitään oppitunneilla vähemmän kuin muissa maissa. Koulun koetaan myös kuormittavan täällä useammin kuin muualla. Opettajien stressi heijastuu koulunpitoon, samoin opiskelijoiden väsymys, rauhattomuus ja heikko oppimisvire lisäävät opettajien kokemaa raskautta. Koulussa viihtymättömyys kärjistyy koulua vastaan tunnetuiksi negatiivisiksi tunteiksi, kouluallergiaksi. (Hietanen 2006, 59.)

Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kuvaavat motivaatioon negatiivisesti vaikuttavia seikkoja seuraavasti:

Se vähän laskee motivaatioo kun ne jotkut opettajat on pelottavia. Välillä sillee... sanoo että tehkää näitä omia töitä, mutta ne kumminki lähtee aika usein niinku tunniks tai jopa kaheks, lähtee vaa johonki pois luokasta ja sit ku tarvis apua... En oikeen tykkää tosta. Uskois et ois vähän, vähän enemmän motivaatioo (opettajilla) tehdä noita asioita. Ehkä vähemmän ihmiset lopettais sielä jos sielä olis semmoset opettajat jotka oikeesti panostais työhönsä enemmän. Tuntuu välillä että jos opettajalla on huono päivä tai jotai henkilökohtasta, et rupee sitä omaa pahaa oloonsa vähän silleen purkaa.. et vaikka sulla on huono päivä, ei sitä pitäis niin paljon oppilaille, rupee huutamaan jonku turhan takia tai tälle.

No, perseet luokkatoverit. Ne on. Emmää tiedä, pitäis osata rakentaa semmonen kupla ympärilleen, et jos ne on tosi ärsyttäviä jonain päivänä, niin vois jäädä sinne omaan kuplaan ja sitten olla välittämättä

niistä. Työrauhan puute on iso. (Kiusaamista?) Ei mitään, sehän on perus semmost mitä nyt sen ikäset, niinku irvailee ja heittää, mut ei se nyt mitään vakavaa oo. Ei pidä olla niin pehmeä. Jos opettaja on semmonen hirvee päällepäsmäri, että ei anna kokeilla ite vaan se tulee heti neuvomaan. Pitää mun mielestä oppilaan antaa kokeilla se itse, jos se menee väärin, niin sit se menee väärin, ja tehdään se sit ten uudestaan.

Nuoren sekalaisilta vaikuttavien koulutus- ja työharjoitteluvalintojen taustalla voi olla ammatillisen identiteetin etsiminen mahdollisimman monipuolisesti aloja kokeillen. Yhtälailla taustalla saattaa olla keskeyttämisten ja sosiaalisten velvollisuuksien aiheuttama kriisitilanne, jossa toiminnan ensisijainen tarkoitus on enemmänkin itsekunnioituksen ja yleisen identiteetin säilyttäminen. Koska valinnat eivät perustu ammatilliseen sitoutumiseen, niin seuraavat valinnat saattavat olla yhtä epäonnistuneita. Sosiaaliset pakot lisäävät keskeyttämisen todennäköisyyttä, mutta myös taloudellisilla pakoilla on samanlaisia vaikutuksia. Taloudelliset pakot ja ongelmallinen elämäntilanne saattaa muodostaa toistuvien keskeyttämisten kehän. (Vehviläinen 1999, 142.)

Joskus ammatillinen koulutus hankitaan vain vaihtoehdoksi työttömyydelle, tai asetta suunnitellummin nykyistä koulutusta käytetään oman tulevaisuuden pohjustana. Tähän opiskelumalliin liittyy ajatus, että elämän aikana työuria voi olla monenlaisia. Suhtaudutaan avoimesti ja joustavasti eri vaihtoehtoihin. Toisaalta tämä saattaa johtua myös siitä, että oma ammatillinen identiteetti ei ole vielä löytynyt. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelu ei välttämättä merkitse sitä, että ammatinvalinnan ongelmat olisi ohitettu. Opiskelijoissa on aina joukko nuoria, jotka opiskelevat vain välttyäkseen työttömän arjelta. Toiset opiskelevat ja valmentautuvat omaa tulevaisuuttaan varten. (Vehviläinen 1999, 145.) Kaikenlainen koulutus nähtiin hyvänä asiana myös omassa tutkimuksessani, opiskelutapa vaan ei ollut yhdenmukaista:

kyä mää oon aatellu kääntää kelkkani vielä johki lähihoitajaks tai jotain. Vois sitäki kokeilla, jos se on oikee kunnolla tekemistä, mutta semmonen juuri peruskoulutyylinen, ni en lähe enää istuun.

Haastattelemistani nuorista puolet opiskeli ensisijaisen toiveensa mukaista ammattia. Toinen puoli oli päätenyt opiskelemaan käytännön sanelemien ehtojen mukaisesti, eli vaikuttimena olivat olleet terveydelliset syyt, aikaisempi koulumenestys

ja työllistymisnäkymät. Mieleinen ala, opiskelumenestys ja motivaatio kulkevat toki käsi kädessä, mutta suurimpana motivaattorina vastaajat kokevat ammattiin valmistumisen. Vaikka kaikki eivät opiskelleet välttämättä juuri toiveidensa mukaista ammattia, he perustelivat sinnikkyytään sillä, että yksinkertaisesti jokin ammatti on oltava ja ammatin myötä he eivät ole tyhjän päällä. Ammatti luo omanlaistaan turvaa elämän varrelle.

5 NUORISOTYÖNTEKIJÄT NUORTEN ASIALLA

Läsnä oleva aikuinen on nuoren maailmassa tärkeä, mutta ei valitettavasti ollenkaan itsestäänselvyys. Nuoret kokevat nuorisotyöntekijälle puhumisen helppona siksi, että hän ei tuomitse eikä arvostele nuoren valintoja, vaan kannustaa ja tukee eteenpäin, toki herättelee nuorta ajattelemaan jos katsoo asioiden olevan menossa huonoon suuntaan. Opintojen mentyä solmuun syystä tai toisesta, opiskelija kokee tärkeäksi sen, että järjestelmän sisältä löytyy joku, joka pitää heidän puoliaan.

Timo Purjo (2012, 82–84) kertoo nuorten tarvitsevan apua pohtiessaan omia arvojaan sekä kasvatusta ajasta ja paikasta riippumattomaan arvototuuteen ja eettisyyteen. Myös kasvatuksen on oltava eettistä, koska lapset ja nuoret ovat herkkiä ulkopuolisten mielipiteille. Nuorisohjaajat ja nuorisotyöntekijät vaikuttavat suureen määrään nuoria mahdollisesti hyvinkin perusteellisella tavalla. Tästä syystä myös työntekijöillä on vastuu oman työn eettisestä pohdinnasta. Yhteiskunnan tavoitteena on luoda edellytykset jokaisen jäsenensä mielekkääseen elämään. Tämän toteutumiseksi tulee huomioida jokaisen jäsenen yksilöllinen ihmisyyden ja tuetaan ja vahvistetaan sen ilmenemistä. Yhteiskunnan kannalta tämä tarkoittaa sen hyväksymistä, että nuorisotyön keskiössä on nuori omana ainutlaatuisena yksilönään, eikä nuorisoharmana massana.

5.1 Nuorisotyö ja sosiaalinen tuki kouluympäristössä

Nuorisotyön perustehtäviin lukeutuu nuorisopoliittinen vaikuttaminen. Nuorisolaisissa (2006, 1 §, 2 §) nuorisopolitiikalla tähdätään nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseen. Tämä nuorisopoliittinen, elinoloja parantava toiminta muodostaa nuorisolain keskeisen tavoitteen yhdessä nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemisen, nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämisen ja nuorten sosiaalisen vahvistamisen kanssa. Laissa kuntien toteuttaman nuorisopolitiikan nähdään monialaisena, yhteistyössä toteutettavana velvoitteena, unohtamatta yhteistyötä nuorten, nuorisoyhdistysten ja järjestöjen kanssa. (Nuorisolaki 2006, 2010, 4§, 7§.) Nuorisotyössä korostuu sosiaalityötä enemmän työn painottuminen sen ehkäisevään luonteeseen.

seen sekä nuorten omaehtoiseen toimijuuteen, kun taas sosiaalityössä Pohjolan (2009, 29) mukaan korostuvat nuorten kontrolli sekä sosiaalisen integraation ongelmien hallinta. Nuorisotyö eroaa sosiaalityöstä myös siinä, että yhteisöllinen ja ryhmäkeskeinen toiminta on nuorisotyössä arkipäivää, kun taas sosiaalityössä tällaiset työmuodot ovat harvemmin käytössä. Yhteisöllisen näkökulman lisäksi nuorisotyössä keskeistä on nuoren yksilöllisyyden, omaleimaisuuden ja ainutlaatuisuuden tukeminen ja tunnustaminen. (Komonen, Suurpää & Söderlund 2012, 29, Pohjolan 2009, mukaan.)

Noora Ellosen (2013, 96) mukaan panostamalla koulun sosiaaliseen ilmapiiriin on mahdollista ennaltaehkäistä nuorten pahoinvoinnin oireita. Hänen tutkimuksensa mukaan erityisesti opettajien tuottama yhteisöllinen sosiaalinen tuki ja sosiaalinen kontrolli olivat selvästi yhteydessä nuorten rikekäyttäytymiseen ja masentuneisuuteen. Myös nuorten keskinäinen sosiaalinen tuki osoittautui merkittäväksi tekijäksi arvioitaessa nuorten masentuneisuusriskiä, eli nuoret itse ovat aktiivisessa roolissa luomassa positiivisesti tai negatiivisesti vaikuttavaa ilmapiiriä. Ellosen tutkimus osoitti myös, että onnistuakseen tuen ja kontrollin tulee jakautua tasapuolisesti.

Nuorisotyössä nähdään ja kuullaan usein ensimmäisenä nuoriin ja nuorisokulttuureihin liittyviä ilmiöitä ja asioita, joiden välittäminen muiden toimijoiden tietoon on tärkeää. Myös monialaisen yhteistyön virittelijän rooli on nuorisotyölle luonteva, ja nuorisotoimi onkin tottunut olemaan aktiivinen toimija. Nuorisotyössä on pitkälti kyse ohjaus- ja kasvatussuhteesta, joka perustuu nuorten vapaaehtoiseen osallistumiseen. Nuorisotyö toimii laajasti kaikkien nuorten parissa, ja nuorisotyöntekijä onkin usein ensimmäinen, joille nuorten haasteet ja ongelmat tulevat esille. (Määttä & Tasanko 2012, 30.)

Jos joillain on esimerkiksi semmosii juttuja, mitä ne ei voi sanoa opettajalle, niin kynnys on pienempi sanoa ne sit ehkä nuorisotyöntekijälle. Sit just ku se auttaa ja hoitaa niitä asioita. Moni ois varmaan voinu jättää kesken ilman sitä apua ja tukea.

Lääkäri soitti mulle kouluun, ja tuli nää uutiset (diagnoosi), niin mä jotenki sitte vaan romahtaneena hakeuduin sinne nuorisotyöntekijän huoneeseen. Et mä en nyt tiedä mitä mä teen. Me juteltiin ja hän yritti saada mulle nopeesti jonku paikan, minne pääsen puhun näistä asioista, akuutille tonne psykiatrialle Tays:iin. Ja sit se järjesti mulle vähän lomaa koulusta ja oli mun mukana sitten näissä palaverissa

opettajan kanssa. Mä yritin sitä koulua jatkaa, mut sit se sairaus ja henkilökohtanen elämä paino niin paljon ja sit siinä ois pitäny opiskella niin tiuhaan tahtiin, saada niitä takasi niitä kursseja, ja mä sit päätin, tai nuorisotyöntekijän avustuksella, et mä lopetan.

Paitsi rajoja, kasvava lapsi tarvitsee myös rohkaisua, ja sen tärkeys kasvaa mitä vanhemmaksi lapsi tulee. Nuoren itsenäistymistä on tuettava, ja autettava häntä tekemään enenevissä määrin valintoja ja ratkaisuja elämän eri tilanteissa. Nuoret tarvitsevat lohdutusta silloin, kun tekeminen epäonnistuu tai elämässä menee huonosti. On tärkeää kannustaa yrittämään uudelleen, ja iloita heidän kanssaan silloin, kun tulee onnistumisia. Nuorisokasvatuksen tulee ottaa oma identiteettinsä ja erottautua kouluopetuksesta, joka tähtää nuorten sosiaalistamiseen vallitsevaan yhteiskuntaan ja sen taloudelliseen arvomaailmaan. (Purjo 2012, 86.)

Purjon (2012, 98) mukaan koulussa opettaminen on eriytetty nuoren kokonaisvaltaisesta kehityksestä ja kasvusta, ja sitä varten on perustettu opiskelijahuoltoryhmät koulukuraattoreineen, terveydenhoitajineen, psykologeineen ja niin edelleen. Nuorisotyöntekijä on keskeisellä tavalla mukana osassa nuoren ”oikeaa” elämää. Nuorisotyöntekijä on siis merkittävä komponentti nuoren elämissämaailmassa, tilu-aatiossa ja hänen olemassaolossaan. Arvot ovat osa jokapäiväistä elämää, ja nuorisotyö on tärkeä kotikasvatusta täydentävä taho. Nuori viettää nuoruudestaan suuren osan koulussa, mutta varsinainen elämä koetaan olevan kotona ja vapaa-ajalla. Tässä valossa on loogista, että nuorisotyö tulee osaksi koulun maailmaa.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on liki mahdotonta kuvitella instituutioista vapaata nuoruutta, koska samanaikaisesti se merkitsisi ulkopuolisuutta yhteiskunnallisesta osallisuudesta, sen palveluista ja tuesta. Nuoruus on institutionalisoitunutta siinä mielessä, että yhden instituution pettäessä, on toinen valmiina ottamassa koppia. Tämä tarkoittaa sekä huolehtimista että kontrollia, ja instituutioilla onkin nuoren elämässä sekä rajoittava että mahdollistava asema. Toisaalta instituutiot ovat tärkeitä neuvottelukumppaneita ja liittolaisia tilanteissa, joissa nuoret kokevat tarvitsevansa ratkaisua apua elämäänsä hankaloittaviin asioihin. Käytännössä tämä voi tarkoittaa hyvin monenlaisia kohtaamisia. Vaikka nuori torjuisi yhden instituution tukemisyriytykset, hän voi ottaa tukea vastaan toisen instituution toimijalta. Tästä syystä on tärkeää aktiivisesti pohtia vaihtoehtoisia tuen muotoja instituutioiden kesken. (Aaltonen 2012, 189–190.)

5.2 Nuorisotyöntekijät viestinvälittäjinä

Petri Paju ja Jukka Vehviläinen (2001) esittävät nuorisotyöntekijöille ja heidän työmenetelmilleen palvelujärjestelmän keskeistä roolia. Tämä perustuu nuorisotyön erilaisten käytäntöjen ja menetelmien mielekkyyteen, osaajien ammattitaitoon sekä sille erityiselle kontaktille, mikä nuorisotyöntekijän ja nuoren välille on mahdollista rakentua. Ongelmana nuoren aktivoimisessa ja ohjaamisessa elämässä eteenpäin joko koulutukseen tai työelämään saattaa olla hänen määrittymisensä toimenpiteiden uhkausten, pakkojen ja palkkioiden kohteeksi ilman että nuori ja viranomaistahot pystyvät muodostamaan välilleen mielekästä suhdetta. Tässä kohtaa juuri nuorisotyöllä on tilausta, heillä saattaa olla parhaat mahdollisuudet neuvotella nuoren kanssa. Suhteen tärkeyttä kuvaavat seuraavat lainaukset:

Mul oli nyt jälkihuollon sosiaalityöntekijän, mä oon jälkihuollossa, niin tuli, mul oli sosiaalipalaveri, niin nuorisotyöntekijä oli siinä mukana. Pohdittiin mun tilannetta, nuorisotyöntekijä oli siinä niinku selittämässä, et miten mun koulunkäynti niinku todella menee. Mä halusin siihen jonku muun jolla on näkemystä mun koulunkäynnistä, et saa mahdollisimman realistisen kuvan. Mä pyysin ite nuorisotyöntekijää. Ei tullu ees ketää muuta vaihtoehtoo ku nuorisotyöntekijä mieleen.

Ite oli sillai että en mää tarvii mitään apua. Nuorisotyöntekijä on mukava tyyppi, niin kyllä sitä jaksaa oikeesti kuunnella sen neuvoja. Ehkä sillai, ku ei eka tienny et kuka se on ja onko se minkälainen, niin sitä oli sillai, et emmä jaks jos joku tulee siihe niskan päälle... Ja sit toisaalta oli sillee, et onhan se ihan hyvä, jos oikeesti joku pystyis vähän auttaa...

Mä uskoisin et se on nimenomaan se matalan kynnyksen vaihtoehto mennä sinne ohjaajalle. Kun kuraattori on kuraattori. Kuraattori on siis semmonen... emmä tiä miks se voi olla pelottava sana. Se ohjaaja tuntuu ikäänku niinku semmoselta neutraalilta, että se ei oo kenenkää puolella. ... Ehkä sen yhdistää sit tämmösiin nuorisotiloihin, nuokkuihin, tälläsiin, niin saattaa tuntuu kivalta sitten, sillä tavallaki helpommalta.

Nuorisotyö perustuu kanssakäynnille nuorten kanssa, ja se vaatii yhteisiä kenttiä, joissa nuori kohdataan. Nuorta ei arvoteta hänen yksilöllisten suoritusten tai henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella. Nuori ajatuksineen, ominaisuuksineen ja tunteineen on arvokas, ja nuorisotyö näyttäytyy vastavoimana niille yhteiskuntam-

me piirteille, jotka luokittelevat ja leimaavat nuorisoa. Nuorten toimintaa ja tekemiä arvostellaan kärkkäästi, mutta kuitenkin vain harva aikuinen puuttuu epäkohtiin ja kantaa yhteiskunnallista vastuuta. (Nieminen 2007, 39–40.)

Nuorelle vapaaehtoisuuteen nojaava nuorisotyö näyttäytyy yhteistyötahona, joka ajaa nuoren omaa parasta. Suhde ei ole tasa-arvoinen, mutta suhde perustuu vastavuoroisuudelle ja toinen toisensa kunnioittamiselle. Nuorisotyöntekijöiden tehtävä on myös koulun seinien sisällä puolustaa nuoria ja heidän omaa tilaansa sekä ennen kaikkea aktivoida nuoret itse toimimaan, eikä vain sopeutumaan. Yhteistyö perustuu luottamukselle, joka edellyttää läsnäoloa nuoren ja hänen ryhmänsä kanssa. Nuoren ja työntekijän välille muodostuu erityinen kasvatussuhde, kun nuori kohdataan hänen omassa ympäristössään viranomaistyön ulkopuolella. Koulussa tämä tarkoittaa esimerkiksi käytäviä, mutta myös linkkiä nuorten vapaa-aikaan. Suhteen luominen on nuorisotyöntekijälle aina haaste, sillä nuori pitää kerta toisensa jälkeen uudelleen motivoida kohtaamiseen. (Kolehmainen 2012, 43). Seuraavassa nuoret kuvailevat nuorisotyöntekijän kohtaamisia opiskelijoiden kanssa.

Kaikkien mielestä se on nii hyvä tyyppi. Nuorisotyöntekijä tulee välillä muutenki sillee morjestamaan, kyselee miten on mennyt, niin kyllä sen kaa on ihan hauska jutella, sillee paljo mukavampi ku vaikka joku opo. Meillä nyt on vaihtunutkin opo koko ajan, niin just ehtii tutustumaan siihen, ku vaihtuu seuraavaan. ... On se nyt paljo kivempi jutella nuorisotyöntekijälle kyllä. Kaikesta.

Se (nuorisotyöntekijä) tais tulla joku kerta meille yhtäkkiä vaan jutteleen, ja kerto kuka se on. Se vaikutti mukavalta ja sitte muutaman kerran vaa höpöteltii. Täytelly noita kaikkia sossun ja kelan papereita ja sitte asuntohakemuksia ja.. Nuorisotyöntekijä tulee aina, tai oikeestaan kaikille, käy varmaan kyselemässä aina vähän väliä, että mitenkä menee, onko kaikki hyvin ja.. Se on mun mielestä ainaki ihan hyvä. Ei noi opettajat silleen tu. Ne (opiskelijat) menee enemmän nuorisotyöntekijälle puhuun ku opettajille. Sen kaa on helppo puhua ja kertoa ja se ymmärtää.

Opettajan ja nuorisotyöntekijän professiot kuuluvat kumpainenkin kasvatuksen kenttään, mutta suhde kasvatettavaan kumpuaa työn erilaisista tavoitteista. Opettajan pyrkimyksenä on opettaa opetussuunnitelmassa määritelty opetuskokonaisuus, nuorisotyöntekijän tähtäimessä on kokonaisvaltaisempi kasvatustavoite, eli valmistaa nuorta pärjäämään ympäröivässä yhteiskunnassa. Asia ei tokikaan ole

näin mustavalkoinen, opettajan työ ei ole pelkkää opettamista, eikä nuorisotyöntekijä yksinään pysty toteuttamaan maailmaa syleileviä tavoitteitaan. Toisaalta opettajan professio on selkeämpi, eikä sen olemassaoloa ja merkitystä tarvitse perustella, kun taas nuorisotyöntekijän ammatti edelleenkin hakee virallista paikkaansa kasvatustajajärjestelmässä ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa. (Sarha 2005, 14.)

5.3 Nuorten sosiaalisen tuen vahvistaminen

Korkiamäen (2013, 194) mukaan nuorten keskinäinen sosiaalinen tuki, yhteisyys ja solidaarisuus ovat arkipäiväisiä ilmiöitä, joihin turhan herkästi suhtaudutaan peilolla, kun hedelmällisempää saattaisi olla ennemminkin ruokkia tätä ilmiötä. Yhteisöllisyys, joka houkuttelee ja oikeuttaa kielteisiin tekoihin, tulee toki ottaa vakavasti, mutta ei tule aliarvioida niitä voimavaroja, joita nuorten keskinäiset suhteet tuottavat. Nuorten keskinäisissä vertaissuhteissa esiintyvä sosiaalinen pääoma ei hävitä nuorten vaikeuksia, mutta sen avulla nuorten keskinäisistä sosiaalisista suhteista saattaa paljastua asioita, joiden tiedostamisesta saattaa olla apua ongelmatilanteita ratkottaessa sekä kielteisiä toimintamalleja pois purettaessa.

Korkiamäen (2013, 131) mukaan nuorista jo pelkkä ryhmään kuulumisen koetaan sosiaalisena resurssina. Osallisuuden ja läheisyyden kokemus on portti sosiaalisen tuen saavuttamiseen, tunnistamiseen ja hyväksymiseen, mutta sen lisäksi se on nuorten vertaisyhteisöissä mahdollistuvaa sosiaalista pääomaa sinänsä. Korkiamäen analyysien mukaan osallisuus ja tuki ovat eräänlainen voimaannuttava kehä, jossa kokemus osallisuudesta mahdollistaa sosiaalista tukea, ja tuen kokemus taas vahvistaa emotionaalista kuulumisen kokemusta. Tästä johtuen myös monet kontrolloivat menetelmät – ohjaaminen, kieltäminen, perään katsominen – näyttäytyvät nuorelle sosiaalisena tukena.

Ideaalitapauksessa nuorisotyö on kasvatusta, joka perustuu dialogiseen suhteeseen. Aikuinen nuorisotyöntekijä on kuuntelija, innostaja ja tukija. Tämä määritelmä nostaakin esiin nuorisotyön määrittelyn keskeisen kysymyksen; mikä on nuorisotyön suhde kasvatukseen? Nuorisotyön sisällä elää vahvasti käsitys kasvaan saattamisesta, eli kasvun ja kehityksen mahdollisuuksien luomisesta nuorten omien odotusten pohjalta. (Sarha 2005, 14.) Purjon (2012, 87–88) mukaan

kasvatusprosessista onkin saatava muodostettua yhteinen hanke. Dialoginen suhde sisältää ajatuksen kahden yhdenvertaisen ihmisen välisestä vuorovaikutussuhteesta, jossa kumpikin asettuu toisen käytettäväksi. Kasvatussuhde ei kuitenkaan voi olla täydellisen tasavertainen suhde, koska kasvattajalla on pyrkimys vaikuttaa kasvatettavaansa. Oleellista on kuitenkin kanssaoleminen, jossa ollaan läsnä uskoen ihmiseen ja molemminpuolisen kasvun mahdollisuuteen. Alla eräs haastateltava kuvaa, mikä tekee nuorisotyöntekijän kanssa asioimisesta erityistä.

Se ei ainakaa aina pyyhellä niin vakavan näkösenä käytävillä. Sillon usein vähän enemmän aikaa. ... Nuorisotyöntekijä on just sanonu, et jos tarvii lähtee asuntonäyttöön, niin hän voi lähtee mukaan, ja tollee. Et kyl se sieltä sit jalkautuuki asioita hoitaan, mikä on tosi hyvä. ... Mun kans tarvii olla vähän räväkämpi, et tulee toimeen, et jos on kauheen hiljanen ja muuta, niin sit on vähä vaikeempi. Mut just seki puhuu koko ajan ja mä oon niin sosiaalinen. Kyl se (yhteistyö) lähti tosi hyvin käyntiin. Nuorisotyöntekijä on auttavainen. Ja se kuuntelee. Ja sit se yrittää aina niinkun keksiä ratkasua. Jos tarvii apua, niin sit tietää et siltä saa apua. Se niinku selvittää ja hoitaa. Se on semmonen reipas ja mukava, ei semmosesta voi olla niinku pitämättä. Sit semmonen rehellinen, et sanoo asioita suoraan. Se uskaltaa sanoo jos näkee, et joku ei mee niinku pitäis, niin sit se uskaltaa sanoo siitä. Se ei niinku mielistele eikä miellytä ketään. On vain ihan oma itsensä. Se tekee siitä oikeestaan sen, et siin on kiva asioida. Mä oon saanu ihan mielettömästi apua.

Nuorten kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä muiden kasvatustahojen kanssa on nuorisotyön keskeinen tehtävä. On siis hyvin perusteltua vahvistaa yhteistyötä opettajien ja muun koulun henkilöstön kanssa. Muiden viranomaisien sijasta nuorisotyöntekijä voi olla se koulumaailman epävirallinen viranomainen, jota nuoren on helppo lähestyä. Nuorisotyöntekijän ydinosaamista on nuoren kohtaaminen siinä missä opettajalla on opettaminen. Tulevaisuudessa nuorten maailman muuttuessa yhä kompleksisemmaksi tätä nuorten kohtaamisen taitoa tarvitsee myös jokainen opettaja opetustilanteissa selvitäkseen. (Sahra 2005, 16.) Alla nuorten kuvauksia siitä, miten herkästi nuorisotyöntekijä on pystynyt ”lukemaan” nuoren tilannetta ja olemaan avuksi ongelmatilanteissa.

Ainaki se keskittymishäiriö juttu, sehän (nuorisotyöntekijä) se just passitti mut sinne kouluterkalle ja .. me mentii eka jollekki toiselle opettajalle tai semmoselle, joka nyt jotenki ties tästä asiasta. Nuorisotyöntekijä tuli sinne mukaan, ja siinä niinku selitti ja olikohan se vielä että sinne terkallekki et se oli sillee niinku käseny mun sanoo että se on

huomannu jotai semmosia piirteitä et on ongelmia keskittyä ja näin. Kyllä siinä aika paljon autto se, et se pisti sen aluille ja et emmä tiedä olisinks mä ikinä jaksanu tai saanu aikaseks mennä sinne, jos se ei ois kehottanu että ehkä kantsii.

Sillon ku mut meinattiin potkia ulos, niin siinä se (nuorisotyöntekijä) oli kans niinku puolustamassa. Eihän se mua silleen opettanu, mutta silti se tunsu mut paljo paremmin tai jotenki huomasi, ku ne opettajat, että niinku minkälainen mä oon, haluanko mä oikeesti olla tuola. Että se niinku osas paljo paremmin ... sillee selittää, että niinku kyllä mää teen töitä ja silleen kumminki että mä menin sillon kesälläkin tekeen rästejä nii .. siitäki niille sillon sano, että kyllä se näitä on tehny näitä hommia niinku vapaa-ajallaki, tai että en usko että on siitä kiinni, ettei haluis jatkaa tai ei oo motivaatioo, täs on nyt jotai muuta ehkä kumminki. Se oli ihan kiva, että joku sillee niinkun ehkä enemmän käsitteli ihmisenä, ku vaan sillee oppilaana. Ei niit (opettajia) nyt silleen niin kiinnosta, et miten meillä vapaa-ajalla menee, tai että onko meillä jotain ongelmia, masennusta tai jotain. On se hyvä, et sitä oikeesti niinku kiinnostaa oppilaiden asiat. Hyvinvointi ja muu tommonen.

Nuorisotyöntekijän apu on toisinaan pieniä yksittäisiä tekoja, toisinaan apu on kokonaisvaltaisempaa huolenpitoa ja vierellä kulkemista. Nuoret antavat arvoa sille, että nuorisotyöntekijä ei väheksy heidän avuntarvettaan ja useimmiten aikaa tapaamiselle järjestyy hyvinkin pikaisesti. Käytävällä kohdatessa ennättää vaihtaa kuulumisia. Koska tilanteet, jolloin nuorisotyöntekijän puheille hakeudutaan, ovat hyvin moninaisia, myös keskinäisen luottamuksen ja kunnioituksen synty on kohtalaisen luontevaa. Toisinaan avuntarve on konkreettinen, toisinaan halutaan ”hengähtää”, jutella kuulumisia. Puhua niin, että joku kuuntelee. Pienillä järjestelyillä opiskelijaa saa sitoutettua omiin opintoihinsa ja motivoitua niiden eteenpäin viennissä. Nuorisotyöntekijästä muodostuu nuorelle usein myös se luottohenkilö koulun sisällä. Hänen kanssaan saatta pohtia omaa elämäntilannettaan yleisemminkin kuin vain koulunkäyntiin liittyen. Opiskelijat ovat mielissään siitä, että nuorisotyöntekijä pyrkii löytämään ratkaisuja heidän ongelmiinsa. Keskustelu luotettavan aikuisen kanssa tuo omaan tilanteeseen uudenlaisia näkökulmia ja omaa taakkaa keventää se, että sen pystyy jakamaan jonkun kanssa. Opiskelijat kokevat nuorisotyöntekijän auttavan heitä hyvin kokonaisvaltaisesti.

6 TULEVAISUUS AMMATTIIN VALMISTUMISEN JÄLKEEN

Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta sen varalle voi luoda suunnitelmia ja haaveita. Haastattelemanani opiskelijat ovat nuoresta iästään huolimatta kohdanneet vastoinikäymisiä, osa hyvin suuriakin. Sellaisia haasteita, jotka saavat miettimään asioiden tärkeysjärjestystä ja mitä omalla elämällä halutaan tehdä. Vaikka koulunkäynnissä saattaa olla ongelmia, nuorilla on tahto päästä mukaan yhteiskunnan toimintaan sen itsenäisenä jäsenenä.

Maailman nopeampitempoinen muuttuminen haastaa käsityksen koulusta yhteiskuntaan valmentavana ja toimintavalmiuksia tuottavana instituutiona. Maailmaa tai tulevaa ei voi ennustaa. Kouluvuosien jälkeinen elämä ja toimintaympäristöt eivät ole ennustettavissa. Yhtenäiset työurat ovat käymässä harvinaisiksi, ei ole välttämättä uraa tai työtä ollenkaan. Ei ole olemassa yhtä yhteiskunnallisesti tunnistettavaa ”normaalielämäntapaa”, vaan mahdollisuudet kirjavoituvat ja jokainen luo henkilökohtaisilla valinnoillaan omia maailmojaan ja pienoiskulttuureita. Koulun tulee tukea omien valintojen ja omien elämänprojektien luomiseen. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 115.)

Identiteetin ja maailmankuvan rakentaminen perustuu yhä enemmän kaveripiirille, harrastuksille, medioille ja kulutukselle. Koulun asema ei ole enää niin merkittävä. Vertaisryhmässä nuoret jakavat tietoa asioista, joista ei aikuisten valvomissa ympäristöissä puhuta. Televisio ja internet tarjoavat moninaisen sosiaalisen todellisuuden nuorten ulottuville paljon perhettä laajemmin ja koulua värikkäämmiin. Maailmaan ja itseensä tutustutaan viihteellisten, fiktiivisten tarinoiden kautta. Medioilla on valtaa tarjota ihmisille valikoituja ja yksipuolisia tulkintoja todellisuudesta. Osalle nuorista on kehittymässä joukkoviihteen ja nuorisokulttuurin luoma maailmankuva. Toisaalta, nuorilla on vahva tarve luoda myös omaa kulttuuriaan. Usein nuorten oma kulttuurinen ilmaisu johtaa koulussa konflikteihin, eikä koulu toistaiseksi ole osannut hyödyntää kulttuuriteollisuuden tarjoamia kasvatuksellisia mahdollisuuksia. Nuorten kulttuuri haastaa koulun perinteiset toimintamallit. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 115 - 116.)

Nuorilla elämä on tässä ja nyt. Opiskelu on olennainen osa sitä, ja vaikka se ehkä ohjaakin jonkin verran muuta elämää, se ei suinkaan täytä sitä. Toisaalta nuorta itseäänkin saattaa huolettaa opiskelun ja vapaa-ajan yhdistäminen, koska elämä kaikkine mahdollisuuksineen aikuiseksi kasvamisen kynnyksellä näyttäytyy hyvin houkuttelevana. Tämä olisi hyvä muistaa myös ammattikoulun arjessa, antaa nuorelle tilaa kasvaa mutta myös asettaa ne rajat minkä puitteissa toimitaan. Vaikka nuoret usein odottavat heitä kohdeltavan kuin aikuisia, tulisi aikuisten muistaa, että he eivät sitä vielä ole. Avun ja neuvojen vastaanottaminen ei aina ole helppoa, ja nuori saattaa tyrmätä tarjotun avun hyvin päättäväisesti. Yhtä päättäväisesti aikuisen pitäisi maltaa olla häntä tukemassa, vaikka välillä pysytelläkkin taka-alalla. Luottamus rakentuu teoista.

Opiskelijat hahmottelevat tulevaisuuden haaveitaan ja suunnitelmiaan vahvasti tutkinnon saamisen kautta. Ammattiin valmistuminen on kaikilla vastaajilla lähitulevaisuuden tärkein tavoite, ja sen varaan lasketaan myös pidemmän tähtäimen tulevaisuuden suunnitelmia. Työllistymisen kautta nähdään itsenäisen elämän mahdollistuvan uudella tapaa, kun taloudellinen riippuvuus muista päättyy ja sen myötä tilivelvollisuus omista asioista. Omilleen muuttaminen ja itsenäistyminen on kaikilla haaveissa.

Kunhan mä rupeisin sen (tutkinnon) nyt pikkuhiljaa saamaan. Se on mun unelmaduuni. Se duuni on se ensimmäinen, parisuhde tulee heti toisena, se on totta kai tärkeä, ja kolmantena yleinen jaksaminen. Kun mä nyt jaksaisin jatkaa ja saavuttaa sitten sen tasapainon, että mulla on työ ja mulla on rahaa jokaseen laskuun ja ei tarvi soittaa isälle, että nyt ei oo tähän laskuun varaa, voitko maksaa. Semmonen jaksaminen et jaksais tavoitella sitä semmosta että pärjää itse sitten.

Ei mitään muuta oo mikä kiinnostais sillee, oikeesti hirveesti oo ees vaihtoehtoja. Haluun mieluummin semmosen ammatin missä tykkää olla, ettei vaan mee esim. rahan takia, tai sillee et otan vaan jonku työn et sitte koko viikko vituttaa. Sit vaan oottaa sitä viikonloppua, ai noo hyvä asia koko viikossa on viikonloppu. Emmä halua semmosta elämää. Ei oo mitään järkeä.

Mää en suoraan sanottuna tykkää hirveesti suunnitella. Mä oon niin Go-with-the-flow- tyyppinen ihminen, mut tulevaisuus näyttää ihan hyvältä. Ainakin et jos nyt jaksaa jatkaa tätä menoa. Koko ajan ettiä ja tehdä ja yrittää niin kyl mä uskon et se näyttää ihan hyvältä. Kaikki on avoinna. Kaikki on vielä avoinna.

Voisi ajatella, että tukitoimien piirissä olevien opiskelijoiden ensisijaiset mielenkiinnon kohteet olisivat jossain muualla kuin ammatillisessa opiskelussa. Elämässä, mikä on koulun seinien ulkopuolella. Kuitenkin nämä nuoret mieltävät itsenäistymiseen ja omaan elämään liittyvän hyvin olennaisesti myös ammatti-identiteetin löytymisen ja työpaikan. Työpaikan myötä oma taloudellinen tilanne vakiintuu, mikä mahdollistaa oman kodin perustamisen. Toisaalta heidän elämänsä on nyt monella tapaa murrosvaiheessa niin opiskelun- kuin vapaa-ajan elämän suhteen, ja kovin täsmällisiä tulevaisuuden suunnitelmia on vaikea hahmotella. Osalla oma historia vaikutti tulevaisuuden suunnitteluun siten, että tärkeintä on keskittyä käsillä olevaan hetkeen luomatta odotuksia tulevasta. Osalla haaveissa on jatko-opinnot, joiden myötä halutaan taata mieleinen työpaikka, osa keskittyy kurssi kerrallaan viemään opintoja valmistumista kohti. Ammatti, oli se sitten se unelma-ammatti tai jotain sinne päin, nähdään oman elämän perustana ja sijoituksena itseensä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätösluvussa käsittelen tutkimustuloksia tutkimuskysymyksiini peilaten. Pyrin esittelemään johtopäätökset ja tuomaan nuoren äänen esiin mahdollisimman todenmukaisena. Pyrin siis vastaamaan kysymyksiin siitä, minkälaista tukea nuoret kokevat tarvitsevansa, ja mikä merkitys oppilaitosnuorisotyöllä ja sosiaalisella tuella on heidän opintojensa kannalta. Haluan myös tuoda kuuluviin nuorten ajatuksia ja toiveita tulevaisuutensa suhteen. Tämä siitä syystä, että erityisesti tukea tarvitsevien nuorten kohdalla oma ammatillinen fokus painottuu helposti nuoren ongelmiin, ja saatamme kuvitella nuoren olevan niin sanotusti tuuliajolla myös tulevaisuutensa suhteen. Taustalle häipyä nuoren omat haaveet ja tulevaisuudensuunnitelmat, joiden tavoittelussa jo pelkästään aikuisen kanssa keskustelu saattaa auttaa.

Nuoren päättäessä peruskoulun ja jatkaessa toisen asteen opintoihin, elämä rakentuu hyvin monenlaisista palasista. Itsenäistyminen, työskentely omien ammatillisten haaveiden toteutumiseksi, sosiaaliset suhteet ja harrastukset täyttävät nuoren elämän. Ei siis ihme, että kaiken tämän keskellä saattaa tulla ahdistuksen tai riittämättömyyden kokemus. Usein perheen ja kavereiden kanssa paineita saa kuitenkin purettua eikä tilanne muodostu liian kuormittavaksi. Aina sekään ei kuitenkaan auta, ja nuori saattaa kokea kadottavansa hallinnan omien toimien ja oman elämän suhteen, saati jos sosiaalisia verkostoja ei juuri ole. Mikäli opintojen aloittamisen yhteydessä on vielä tullut lähtö pois kotoa ja muuttaminen omaan asuntoon, saattaa sekin saada nuoren elämän hetkeksi sekaisin. Nuoresta saattaa tuntua hienolta päästä muuttamaan omaan kotiin, mutta arjen hallinnalliset taidot eivät ehkä olekaan riittäviä. Moni seikka elämässä muuttuu. On kestettävä vapauden mukanaan tuomat vastuut.

Sosiaalisen tuen ja nuorisotyön merkitys nuorten puheissa. Sekä Charles Tardy (1985) että Sydney Cobb (1976) painottavat sosiaalisen tuen määritelmässään tuen vastavuoroisuutta, mutta tässä tutkimuksessa sosiaalinen tuki ilmenee nuorisotyöntekijän ja opiskelijan väliseen suhteeseen viitattaessa epäsymmetrisenä. Koulussa nuorten keskinäisissä vertaissuhteissa tuki ilmenee sitä vastoin vastavuoroisena tukena. Nuorisotyön asettumista osaksi nuorten kouluarkea varmasti

osaltaan helpottaa sen ”maanläheisyys”. Perinteisiä, koulumaailmalle tyypillisiä toimintatapoja on lähdetty avartamaan, ja nuorisotyöntekijöiden jalkauttamat menetelmät, kuten työpajoilla kiertely ja nuorten keskuuteen heittäytyminen, äärimmilleen jopa kotikäyntien tekeminen, tekevät nuorten keskuudessa tehtävästä työstä uudella tapaa kokonaisvaltaista. Nuorisotyöntekijöiden näyttäytyminen moninaisissa ympäristöissä, ollen nuorten helposti saatavilla vapauttaa heidät perinteisistä koulumaailman autoritäärisistä rooleista. Nuoret pystyvät vastaanottamaan tällaista sosiaalista tukea kitkattomammin, koska se perustuu vapaaehtoisuuteen eivätkä ongelmat ole keskiössä.

Nuorten kokema tuen tarve vaihteli yksilöllisesti. Osa haastatelluista kertoi koulunkäynnin olleen hankalaa jo peruskouluaikoina, osalla ongelmia ilmeni vasta toiselle asteelle siirryttäessä. Toisinaan ongelmat koulussa juonsivat juurensa nuoren henkilökohtaisen elämän hankaluuksiin, toisinaan ongelmat liittyivät omaan motivaatioon ja oppimisen ongelmiin. Olivat ongelman juuret sitten missä vaan, nuoret ottivat nuorisotyöntekijöiden tarjoaman sosiaalisen tuen vastaan hyvin mutkattomasti. Kouluilla on opiskelijoiden käytössä tukitoimia kuratoriaalisista palveluista erityisopetukseen ja – ohjaukseen, mutta osa opiskelijoista kokee kynnyksen olevan liian suuri hakeutuakseen heidän luokseen. Taustalla on varmasti monenlaisia syitä, ehkä mielikuva ongelmakeskeisyydestä, tai toisaalta opiskelijalle saattaa esimerkiksi kuraattorin työnkuva olla hieman epäselvä. Tällä voi myös olla yhtymäkohtia kontrolloiviin käytäntöihin, joista Riikka Korkiamäki (2013, 125) puhuu. Hänen mukaansa normatiivinen moraali ja kontrolloivat käytännöt hallitsevat julkisia näyttämöitä. Tutkimukseeni osallistuneista nuorista muutama nosti esiin menetetyn luottamuksen opiskelijahuoltoon kohtaan, kun he olivat kokeneet tulleen väärinymmärretyiksi tai kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti.

Noora Ellosen (2008, 97) tutkimus osoittaa nuorten olevan herkkiä reagoimaan koulun ilmapiiriin. Sosiaalisen tuen ja kontrollin epätasainen jakautuminen opiskelijoiden kesken vaikuttaa heidän oikeudenmukaisuuskäsitykseensä. Osin tämä epätasainen jakautuminen saattaa olla seurausta henkilökunnan kiireestä tai järjestelmän rakenteellisista ominaisuuksista. Suomalaista koulujärjestelmää on pitkälti kehitetty yksilön näkökulmasta. Nykyisin erityisen tuen tarpeessa olevat opiskelijat pyritään integroimaan niin sanottuihin normaaleihin ryhmiin, käytännössä he

siis saavat myös muita enemmän huomiota. Yksittäisen opiskelijan kannalta tämä saattaa olla hyvä, mutta koko ryhmää tarkasteltaessa voidaan huomion epätasainen jakautuminen nähdä negatiivisena niin erityisen tuen tarpeessa olevan opiskelijan kuin muidenkin ryhmäläisten kannalta.

Opiskelijat kokivat nuorisotyöntekijöiden tuovan kouluille uudenlaista henkeä, joka tuli heidän maailmaansa tervetulleena. Yksi merkittävä, nuorten esille tuoma eroavaisuus muuhun koulun henkilöstöön verraten, oli nuorisotyöntekijöiltä löytyvä aika. Tämä on mielenkiintoista, sillä he varmasti ovat yhtä lailla kiireisiä ja työllistettyjä kuin muukin henkilökunta. Jollain konstilla he kuitenkin onnistuvat luomaan rauhallisen ilmapiirin ja illuusion kiireettömyydestä. Nuorilla oli tunne, että juuri hän ja hänen asiansa ovat tärkeitä heidän asioidessaan nuorisotyöntekijän kanssa. Nuorten ja nuorisotyöntekijöiden kohtaamisilla ja tapaamisilla on hyvin moninainen funktio. Nuorisotyöntekijöiden antama sosiaalinen tuki tukee nuorten opiskelijoiden opiskelumotivaatiota ja opiskeluun sitoutumista. Tukea tarjotaan paitsi haastavissa opiskelutilanteissa, mutta sieltä löytyy eväitä myös elämänhallinnallisten taitojen kartuttamiseen. Nuoret kokevat arvokkaaksi sen, että saatavilla on joku, jolla on aikaa ja jonka kanssa luottamuksellinen suhde saa kehittyä omalla painollaan.

Kinnunen (1998) ja Kumpusalo (1991) jakavat sosiaalisen tuen tyyppejä sen lähteen mukaan. Tässä tutkimuksessa, eli nuorisotyön suhteessa opiskelijoihin, sosiaalisen tuen antajana toimii viranomaistaho ja saajana opiskelija. Cohen & Wills (1985) ovat eritelleet sosiaalisen tuen vaikutuksista kaksi näkökulmaa, ja he puhuvat sekä tuen suorista että suojaavista vaikutuksista. Suorilla vaikutuksilla viitataan sosiaalisen tuen välittömään vaikutukseen yksilön hyvinvoinnille, suojaava vaikutus nimensä mukaisesti suojaa, mutta ei varsinaisesti esimerkiksi edistä yksilön mielenterveyttä. Vaikka nuoret eivät haastattelutilanteessa osanneetkaan määritellä, miten nuorisotyö on koulun yleiseen ilmapiiriin vaikuttanut, voisi ajatella sen vaikuttavan myönteisellä tavalla ainakin välillisesti. Nuorisotyön asiakkaana olevat opiskelijat kokevat saavansa yhteistyöstä nuorisotyöntekijän kanssa jotain itselleen hyödyllistä, joten on ilmeistä, että myös heidän kokonaisvaltainen hyvinvointinsa lisääntyy. Putnamin (1993) sosiaalisen pääoman määritelmää mukaillen voisi todeta nuorisotyöntekijöiden omalla toiminnallaan synnyttävän kouluympäristöön

yleistynyttä luottamusta, joka näin ollen toimii koko yhteisöä palvelevana julkishyödykkeenä.

Nuorten vertaissuhteissa koettu sosiaalinen tuki ja sen vastavuoroisuus herättää kysymyksen, voiko sukupolvien väliset institutionaaliset suhteet olla milloinkaan riittävän tasapuolisia, jotta aikuisen tarjoama tuki ja välittämä kontrolli näyttäytyy nuorille vilpittömänä ja myönteisenä. Nuorisotyöntekijän ja nuoren, opettajan ja oppilaan, sosiaalityöntekijän ja asiakkaan väliset keskustelut voivat olla hyväntahtoisia tukea ja aitoa kiinnostusta, mutta yhtä lailla ne voidaan kokea kontrollina, valtarakenteiden ja hierarkian uusintamisen prosesseina. (Korkiamäki 2013, 193.)

Viranomaissuhteesta poiketen sosiaalinen tuki on vastavuoroista opiskelijoiden keskinäisissä suhteissa. Opiskelumotivaatioon liittyvinä, sitoutumista edistävinä seikkoina nuoret mainitsivat ystävät, ja nimenomaan opiskelutoverit. Tätä tarkastellen sosiaalista tukea ilmenee myös opiskelijoiden vertaissuhteissa, jolloin tukea annetaan ja saadaan molemmin puolin. Näissä suhteissa korostuu Charles Tardyn (1985) määrittelemä emotionaalinen tuki, eli luottamus, välittäminen ja empatia. Osallisuuden ja läheisyyden kokemus on väylä sosiaalisen tuen saavutettavuuteen, eikä vertaissuhteissa ole kysymys hyötymisestä. Tärkeintä on, että on ystäviä. (Korkiamäki 2013, 131.) Tässä näyttäytyy ehkä vertaissuhteiden ja sosiaalisen tuen erityisyys verrattuna muihin suhteisiin. Ammattilaisilta odotetaan tukea ja apua, ja vanhempien odotetaan vastaavan lapsen tarpeisiin kokonaisvaltaisesti. Vanhempien rooli nuoren, vaikkakin jo täysi-ikäisen opiskelijan, elämässä ja opiskeluissa on toki kiistaton, vaikka se koulun seinien sisäpuolella ei niin selkeästi näyäkään. Haastatteleman nuoret kokivat pääosin saavansa kotoa kaipaamaansa tukea niin huolenpidon, neuvojen ja kannustuksenkin muodossa, kuin taloudellisenä auttamisena. Myös tässä suhteessa sosiaalinen tuki on vastavuoroista. Kinnunen (1998) mainitsee tuen antajana perheenjäsenet erottaen ne vertaisista ja ammattiauttajista, Kumpusalo (1991) puhuu primääritason tuesta, eli perheestä ja lähimmäisistä, listaten vielä erikseen sekundääri- ja tertiääritason tuen.

Bourdieu (1999, 128) puhuu sosiaalisen pääoman liittyvän yksilön jäsenyyteen toisiaan arvostavien, samankaltaisten henkilöiden tai organisaatioiden verkostoissa. Sisäpiiriläiset nauttivat keskinäisestä luottamuksesta ja arvostuksesta. Korkiamäki (2013, 194) pohtiikin paikallisten yhteisöjen, verkostojen, tuen ja yhteisölli-

sen kapasiteetin korostamisen ja vahvistamisen olevan voimavarakeskeistä sosiaalisuutta parhaimmillaan. Ymmärrys nuorten yhteistoiminnan kasvatuksellisesta ja sosiaalistavasta merkityksestä on laajalti tunnustettu, ja sosiaali-, nuoriso- ja opetusalan käytännöissä hyödynnetäänkin tehokkaasti erilaisia vertaisryhmässä toimimisen elementtejä. On kuitenkin eri asia ohjata nuoret samaan ryhmään tai koululuokkaan, kuin nähdä, kuulla ja tunnistaa nuorten olemassa olevat yhteisölliset siteet. Nuorisososiaalityön yhtenä tehtävänä voidaan nähdä nuorten omien yhteisöjen tunnistamisen, niiden tukemisen ja niissä syntyvien käytäntöjen hyödyntäminen niin kouluissa, nuorisotaloilla, ostoskeskuksissa kuin asuinympäristöissäkin.

Miten yhteisöllisyyttä sitten voisi edistää ja sitä kautta lisätä yksilön hyvinvointia ja terveyttä? Hyyppä (2002, 51, 55) kertoo sosiaalisen pääoman olevan yhteisöominaisuus. Koska luottamus on sosiaalisen pääoman keskeinen tekijä, Hyyppä kohdistaa huomion varhaislapsuuteen. Sosiaaliseen pääomaan sijoittaminen on hankalaa, se kertyy jos on kertyäkseen. Yhteisöllisyyteen on kasvettava otollisissa olosuhteissa. Se läpäisee useita sukupolvia, siihen ei voi noin vain opettaa tai oppia yhden sukupolven aikana. Lapsena omaksuttu luottamus merkitsee elinvoimaa, joka luo turvaa aikuisenakin. Tutkimukseni tuotti vastauksia enemmän sosiaalisen tuen merkityksestä yksilö- kuin yhteisötasolla. Kouluilla järjestettävät tilaisuudet toki parhaimmillaan nostattavat yhteishenkeä, mutta sosiaalisen pääoman kartuttamisen näkökulmasta tapahtumia ja tilaisuuksia tulisi järjestää ehkä toistuvammin. Pienet tapahtumat, esim. leikkimieliset kisailut voisivat olla enemmän osa oppilaitosten arkipäivää, jolloin tullessaan osaksi rutiinia niiden järjestäminenkin ei olisi niin työlästä.

Nuorisotyön tilaus toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa. Uskon, että organisaation suuntaan nuorisotyön tarpeellisuus näyttäytyy tilastojen ja lukujen ohi, työn ennaltaehkäisevässä sisällössä on sen arvo. Tämä onkin samalla sen oikeutus, mutta toisaalta myös nuorisotyön haaste. Alasuutaria (1994, 206) mukaillen, toivon tämän tutkimuksen tuovan pontta vanhojen ajatusmallien kyseenalaistamiseen, ja oppilaitosnuorisotyön avautuvan lukijoille niin, että se antaa mahdollisuuden ajatusten virrata vanhojen uomien yli. Nuorisotyön tarpeellisuutta kouluissa kyseenalaistetaan, koska se saattaa näyttäytyä epämääräisenä, ja sen tuloksellisuutta on vaikea näyttää toteen numeroin. Mikäli huomio kiinnitetään vain

mitattaviin tuloksiin, työn sisältö saattaa kärsiä työntekijöiden joutuessa keskittymään varsinaisen työn kannalta epäolennaisiin asioihin. Kuitenkin on huomioitava tosiseikka, että jo yksi opintojen kanssa taistellut, mutta tuetusti niistä selviytynyt nuori on yhteiskunnalle huomattava säästö. Omasta tutkimusaineistostani nousi esiin, kuinka arvokas rooli nuorisotyöllä ja sosiaalisella tuella oli nuorten opintojen kannalta. Lisäksi heillä oli huoli toiminnan jatkuvuudesta, ja he halusivat tutkimuksen kautta välittää viestin oppilaitosnuorisotyön tarpeellisuudesta.

Osaksi nuorten koulumaailmaa nuorisotyö on solahtanut kuin huomaamattaan. Kouluille jalkautuneet nuorisotyöntekijät näyttävät tuovan koulun arkeen jotain aiemmasta poikkeavaa. Jotain, minkä nuoret kokevat hyvin arvokkaaksi. Nuorisotyöntekijät näyttäytyvät puolueettomina ja helposti lähestyttävinä ammattilaisina, joiden luo on helppo hakeutua. He ovat asettuneet osaksi koulun kulttuuria edustaen enemmän nuoria ja opiskelijoita, kuin koulua ja organisaatiota. On loogista mennä sinne, missä asiakkaat ovat, tavoittaa heidät heidän ympäristössään. Pölyjen putsaus ja pienet uudistusaskeleet koulun imagoa ajatellen tekevät hyvää. Karhuvirta (2012, 190) kuvaa koulunuorisotyön mahdollisuuksia toimia linkkinä muihin koulun ulkopuolisiin toimijoihin, jolloin se vahvistaa sekä opetuksen että oppimisympäristöjen monipuolistamista. Oppiminen tiedostetaan ja hyväksytään yhä enemmän myös koulun ulkopuolella tapahtuvana prosessina. Vapaa-ajalla ja kerhoissa opitaan, vaikka toiminta ei luonteeltaan ole opettavaa.

Nuori on elämässään vielä alkutaipaleella. Tulee kokeiltua kaikenlaista, tulee onnistumisia ja tulee epäonnistumisia. Epäonnistumisen hetkellä ei kaivata kaikkittieviä kommentteja eikä paheksuntaa. Empatian ja välittämisen näyttäminen nuorille silloinkin, kun jossain menee pieleen, kasvattaa nuoren rohkeutta kokeilla omia siipiään ja luottamusta omaan itseensä ja omiin taitoihin. Nuoret pitävät siitä, että tapaamiset nuorisotyöntekijän kanssa saavat olla vapaamuotoisia, aina ei tarvitse tähdätä johonkin, vaan joskus voi vain vaihtaa kuulumisia. Nuorisotyö on onnistunut ehkä jossain määrin riisumaan päältä virallisuuden leiman. Vapaaehtoisuus ja välittömyys ovat toiminnan valttikortteja. Sosialisaiton näkökulmasta kouluilla järjestettävän yhteisen toiminnan voisi ajatella olevan kasvatusta aktiiviseen vapaa-ajantoimintaan, joka pyrkii samalla myös yhteisen hyvän lisäämiseen ja yhteisöllisyyden tukemiseen (Karhuvirta 2012, 190.).

Millaista on hyvä elämä, mitä tulevaisuudelta odotetaan? Nuorten maailma on muuttunut kompleksisemmaksi niin työelämän kuin sosiaalisenkin elämän myllerryksen myötä. Työuran jakautuminen aiempaa moninaisemmaksi ja itsensä toteuttamisen mahdollisuus monella eri alalla sopii osalle meistä, mutta osalle se tuottaa paineita. Kamppaillaan aiempaa kovemmin työelämän osaamishaasteiden kanssa, on eduksi osata monenlaista. Haastattelemillani nuorilla oli kuitenkin tulevaisuudessa yksi selkeä tavoite, työllistyminen. He tiedostivat omat ongelmansa ja opiskelun heikot lenkit, mutta he tekivät töitä sen eteen, että joskus pääsisivät töihin. Nuoret olivat tulevaisuudensuunnitelmien suhteen hyvin jalat maassa - asenteella. Haaveissa oleva työllistyminen toisi vakautta ja vapautta suunnitella tulevaisuutta ja toteuttaa vapaa-ajalla itseään. Työpaikan myötä myös taloudellinen riippuvuus muista hellittäisi. Perhe ja läheiset ihmiset nousivat toistuvasti esiin, ja tunnustettiin ne voimavarat, mitä keskinäisissä suhteissa on. Siinä valossa, että usein puhutaan nuorten vieroksuvaan työntekoa ja suhtautuvan omaan rooliinsa yhteiskunnassa välinpitämättömästi, haaveileminen näinkin arkipäiväisistä asioista oli havahduttavaa.

Nuorisotyö henkilöityi nuorten keskuudessa hyvin vahvasti. Muista ammattiryhmistä puhuttaessa nuoret käyttivät heidän ammattinimikettään, kun taas nuorisotyöstä ja nuorisotyöntekijöistä he puhuivat heidän etunimillään. Ehkä tämä kuvastaa nuorten kokevan nuorisotyöntekijöiden olevan ”riisuttuja” erilaisista ammatillisista rooleista, ja työn tekeminen vahvasti omalla persoonalla välittyä nuorille positiivisesti. On kiinnostavaa, että jossain määrin nuorisotyön täytyy puolustaa paikkaansa koulussa, ehkä jonkin verran perinteisessäkin toimintaympäristössään. Onko tämä yhteydessä nuorten hyväksyntään? Ammattiryhmänä taas esimerkiksi koulukuraattorit ovat legitimoineet itsensä hyvin vahvaksi osaksi koulun toimintaa ja tukijärjestelmää, ja kuitenkin koulukuraattoreihin viitattaessa nuorten puheet olivat osin negatiivissävytteisiä. Voisiko ajatella, että työn näyttäytyessä hyväksyttynä muiden ammattilaistahojen silmissä, se menettää itsestään jotain nuorten silmissä?

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten elämäntilanteet olivat keskenään hyvinkin erilaisia. Osa oli saanut vaikeudet selätettyä ja elämä oli menossa valoisampaan suuntaan, osa taas työsti isoja asioita parhaillaan. Oli kuitenkin merkillepanta-

vaa, että vaikeatkaan asiat eivät vieneet uskoa tulevaisuuteen, eikä tilanne saanut luovuttamaan. Välillä askel saattaa horjua, mutta pääsääntöisesti suunta on eteenpäin. Toisinaan koulun arjessa nuoren ongelmien kanssa töitä tehdessä saattaa unohtua se, mitä kaikkea muuta nuori on. Vaikka nuori toisinaan näyttäytyy ongelmien kautta, pinnan alla on aina paljon muutakin. Tulisi muistaa huomioda onnistumisia sekä kannatella nuorta tavoittelemaan unelmiensa.

LÄHTEET

- Aaltonen, S. 2012. Elämän umpisolmuja avaamassa. Toimijuus ja institutionaaliset rajat nuorten siirtymissä. Teoksessa: Pekkarinen, E., Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot - vuosikirja 2012. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 180-192.
- Ahola, T. & Hirvihuhta, H. 2002. Vääryydestä vastuuseen : miten ohjata lapset ja nuoret ottamaan vastuu teoistaan? Helsinki: Opetushallitus.
- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Bauman, Z. 1990. Sosiologinen ajattelu. Suomentaja Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, P. 1986. The forms of capital. Teoksessa: Richardsson, J. (toim.) Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York: Greenwood press, 241-258.
- Cobb, S. 1976. Social support as moderator of life stress. Psychosomatic medicine 38, 300-315.
- Cohen, S. & Syme, L. 1985. Social support and health. Orlando: Academic press.
- Cohen, S. & Wills, T.A. 1985. Stress, social support, and the puffing hypothesis. Psychological Bulletin 98, 310-357.
- Coleman, J. 1988 . Social capital in the creation of human capital. American journal of sociology 94, 95-130.
- Coleman, J. 1990. Foundations of social theory. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.
- Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Tampere: Tampere University Press.
- Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Helsinki: SMS-tuotanto Oy.
- Hietanen, S. 2006. Näkökulmia koulutuksen haasteisiin. Futura. 61 - 63
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyyppä, M. 2002. Kuorossa elämä pitenee. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Teoksessa: Ruuskanen, P. 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus. 28 – 60.

- Hyyppä, M. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Ilmonen, K. & Jokinen, K. 2002. Luottamus modernissa maailmassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino SoPhi.
- Jalava, S-M. 2012. Toisen asteen yhteys–Ammatillisen koulutuksen ja nuorisotyön yhteiset käytännöt. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.5.2015]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201205239426>
- Kakkuri-Knuuttila, M-L. & Heinlahti, K. 2006. Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Karhuvirta, T. 2012. Koulun kerhotoiminta – formaalin ja nonformaalin kasvatuksen rajapinnassa. Teoksessa: Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 179 - 192.
- Kinnunen, P. 1998. Hyvinvoinnin ruletti. Helsinki: Suomen sosiaali ja terveys ry.
- Kirjonen, J., Remes, P. & Eteläpelto, A. (toim.) 1997. Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Kolehmainen, M. 2012. Kasvattajana ristiaallokossa: Ammatillinen identiteetti koulussa nuorisotyötä tekevien kokemana. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö - ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK.
- Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kumpusalo, E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus VAPK-kustannus.
- Kuraattorit ammatillisessa koulutuksessa. 2007. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 23.4.2015]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/46873_kuraattorit_ammattillisessa_koulutuksessa2.pdf
- Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura.
- L 2013/1287. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.
- L 17.9.1982/710. Sosiaalihuoltolaki.
- L. 27.1.2006/72. Nuorisolaki.

- Määttä, M. & Tasanko, P. Nuorisotyön tehtävä ohjelma(yhteis)kunnassa. Teoksessa: Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 23 - 36.
- Nieminen, J. 2007. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa: Nuorisotyötä on tehtävä – menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Teoksessa: Hoikkala, T. & Sell, A. Helsinki: Hakapaino Oy, 21–43.
- Nikander, L. & Lahtinen, J. (toim.). 2007. Projekti tuli taloon - käymään vai asumaan : kokemuksia syrjäytymisen ehkäisy -projektien tuloksista ja toteuttamisesta ammatillisissa oppilaitoksissa. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, etsivä nuorisotyö. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 23.4.2015]. Saatavana: http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyö/
- Paju, P. & Vehviläinen, J. 2001. Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Helsinki : Opetusministeriö.
- Purjo, T. 2012. Nuoriso-ohjaajuudesta nuorisokasvattajuuteen. Teoksessa: Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 81-106.
- Reivinen, L. & Vähäkylä, J. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruuskanen, P. 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sarha, M-L. (toim.). 2005. Nuorisotyötä koulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Suolahden koulutusyksikkö. Sarja C. Oppimateriaalit 13/2005.
- Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1996. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tardy, C. 1985. Social support measurement. American Journal of Community Psychology 13, 187-202.
- Thoits, P.A. 1995. Stress, coping and social support processes: Where are we? What next? Journal of health and social behavior 35, 53–79.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vehviläinen, J. 1999. Koulutuskentän reunalla– pärjäämisen kentät nuorten elämänsäkulussa. Teoksessa Liimatainen-Lamberg A.-E. (toim.): Syrjäytymisen ehkäisy-ohjaus- ja tukipalveluiden kehittäminen. Raportti IV, Opetushallitus 1999, 38- 46. Saatavissa: <http://www.edu.fi/julkaisut/syrjayt.pdf>.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

Seinäjoen ammattikorkeakoulu**LIITE 1(2)**

Osallistuminen tutkimukseen

Katariina Kontolampi Ysosko12

Opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomi (Yamk)-tutkintoa. Opintoihin kuuluvassa opinnäytetyössä aion tutkia Tampereen seudun ammattiopistossa meneillään olevaa OIVA-hanketta.

Lyhyt kuvaus hankkeen keskeisistä sisällöistä:

- *pedagogisten ratkaisujen ja opetusjärjestelmien kehittäminen ja opetusjärjestelyn joustavuuden lisääminen*
- *opiskelijan opiskeluun sitoutuminen opintojen alkuvaiheessa*
- *yhteisöllisyyden lisääminen ja vahvistaminen*
- *keskeyttämisvaarassa olevan opiskelijan vahva tukeminen opintopolussa*
- *nuorten parissa tehtävän työn vahvistaminen 7-9. luokkien ja 2.asteen oppilaitoksen välillä*
- *edistää nuorten kouluvalintojen selkiytymistä*
- *henkilöstön kouluttaminen oppilaitosnuorisotyön toimintatavoista*

Läpäisyhankkeen keskeiset tuotokset:

- *toimintatapoja läpäisyn tehostamiseen nuorisotyön keinoin yhteistyössä koulun ja verkoston avulla*

Kohderyhmä:

- *pilottipaikkakuntien perusasteen 7-9 luokkalaiset*
- *2. asteen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat*
- *oppilaitosten henkilöstö.*

Mukana olleilta nuorilta on tarkoitus selvittää nuorisotyön tarpeellisuutta ja sen merkitystä kouluympäristössä. Onko sitoutuminen opintoihin onnistunut? Tutkimusaineisto kerätään nuoria haastatteleamalla. Vääriä vastauksia ei ole, Sinun vastauksesi ovat juuri ne oikeat! Annettuja vastauksia ei ole mahdollista yhdistää opiskelijaan, eikä mukana olevien opiskelijoiden henkilötietoja kerätä.

Tutkimusaineisto hävitetään kun se ei ole enää tarpeellista tutkimuksen toteuttamisen kannalta.

Olen halukas osallistumaan tutkimukseen, ja haastatteluaineistoa voidaan käyttää hyväksi tutkimuksen teossa.

Nimi

Allekirjoitus

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Avoin teemahaastattelu, kysymykset

Katariina Kontolampi

1. Miltä opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa tuntuu? Onko ammatinvalinta ja opinnot vastanneet odotuksiasi?
2. Opiskelu ammattikoulussa eroaa esim. peruskoulussa opiskeluun verrattuna. Olet itse enemmän vastuussa opinnoistasi. Oletko kokenut tämän stressaavaksi tai oletko ollut huolissasi opintojen etenemisestä? Jos, niin onko sinulla koululla henkilöä, kenelle voit huolistasi puhua?
3. Mitkä ovat tällä hetkellä tärkeitä asioita elämässäsi, mainitse esim. kolme asiaa.
4. Mitkä asiat lisäävät motivaatiota koulunkäyntiin? Minkälaiden asioiden koet hankaloittavan opiskelua?
5. Opiskelusi kautta olet ollut tekemisissä myös koulun nuorisotyöntekijöiden kanssa. Miltä asioiden hoito heidän kanssaan on tuntunut?
6. Minkälaisiin asioihin olet saanut apua?
7. Minkälaisiin asioihin toivoisit apua tai neuvoja?
8. Onko nuorisotyöntekijöiden ilmaantuminen koululle mielestäsi muuttanut yleisesti ottaen koulun ilmapiiriä?
9. Miltä tulevaisuus näyttää, mitä odotat?